

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. rugsėjo 6 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Gražinos Davidonienės (pranešėja) ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Rasa“ kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 22 d. nutarties ir Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Rasa“ pareikšimą atsakovams uždarajai akcinei bendrovei „Uno“, R. P., V. T., M. G. dalyvaujant tretiesiems asmenims, nepareiškiantiems savarankiškų reikalavimų, uždarajai akcinei bendrovei „Tilžės turgus“, uždarajai akcinei bendrovei „Gavera“, V. U., dėl juridinio asmens veiklos tyrimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo pagrindą, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja kreipėsi į teismą, prašydama pradėti atsakovės UAB „Uno“ (toliau – ir bendrovė) juridinio asmens veiklos tyrimą; nustatčius, jog atsakovės vadovo R. P. bei valdybos narių V. T. ir M. G. veikla yra netinkama, pašalinti atsakovės direktorių R. P. ir valdybos narius V. T., M. G. iš einamųjų pareigų ir laikinai, iki UAB „Uno“ bus išrinktas naujas direktorius ir sudaryta nauja valdyba, UAB „Uno“ vadovu skirti E. K..
3. Nurodė, kad yra UAB „Uno“ akcininkė, turinti 593 akcijas, kurios sudaro 25 proc. visų balsų. Kitos akcininkės – UAB „Tilžės turgus“, turinti 593 akcijas, kurios sudaro 25 proc. visų balsų, bei UAB „Gavera“, turinti 1186 akcijas, kurios sudaro 50 proc. visų balsų.
4. 2015 m. liepos 23 d. UAB „Rasa“ ir kiti bendrovės akcininkai sudarė Akcininkų sutartį (toliau – Akcininkų sutartis), pagal kurią UAB „Uno“ dalyviai yra Akcininkas 1 (UAB „Gavera“) bei Akcininkas 2 (UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“). Remiantis Akcininkų sutarties 7.3.3 punktu, UAB „Uno“ vadovo pareigas eiti buvo išrinktas R. P. (direktorius), kurio kandidatūrą pasiūlė UAB „Tilžės turgus“. UAB „Uno“ valdybos nariais išrinkti V. U. (UAB „Rasa“ kandidatas) bei V. T. ir M. G. (UAB „Gavera“ kandidatai). Nurodė, kad UAB „Uno“ direktorius yra didysis UAB „Tilžės turgus“ akcininkas.
5. Bendrovės vadovui R. P. pradėjus eiti savo pareigas, pareiškėja pastebėjo daugybinius jo piktnaudžiavimo suteiktais įgaliojimais atvejus: (i) direktorius buvo savavališkai ir nesant tam jokių objektyvių priežasčių apribojęs UAB „Rasa“ prieigą prie Akcininko 2 sąskaitos, esančios AB Šiaulių banke, nors pagal Akcininkų sutarties 4.5.2 punktą UAB „Rasa“ turi teisę savarankiškai naudotis, valdyti ir disponuoti šioje atsiskaitomoje sąskaitoje esančiomis Akcininko 2 (t. y. UAB „Rasa“ ir UAB „Tilžės turgus“) lėšomis; (ii) direktorius savavališkai ir pažeisdamas Akcininkų sutarties bei įstatų nuostatas UAB „Uno“ vardu dėl Akcininko 2 turto sudarinėdavo sutartis, kurios neatitinka rinkos sąlygų; (iii) direktorius ne kartą savavališkai išsiėmė pinigų iš UAB „Uno“ Akcininko 2 sąskaitos, dėl to šio asmens veiksmuose galimai egzistuoja ir nusikalstamos veikos požymiai.
6. Atsižvelgdama į bendrovėje susiklosčiusią situaciją, pareiškėja ėmėsi veiksmų, siekdama bendrovės vadovo įgaliojimų sustabdymo ir jo atšaukimo iš einamųjų pareigų. Tuo tikslu pareiškėja kreipėsi į bendrovės akcininkus, valdybos narius, reikalavo sušaukti neeilinį visuotinį akcininkų susirinkimą, tačiau į pareiškėjos prašymus nebuvo atsižvelgta. UAB „Rasa“ 2020 m. vasario 5 d. pateikė atsakovams ir tretiesiems asmenims kreipimąsi, kuriuo nustatė 15 dienų terminą netinkamai veiklai nutraukti. Po kreipimosi vykusių derybų metu taikaus susitarimo nepavyko pasiekti, kadangi šalys nerado bendro sprendimo dėl bendrovės vadovo nušalinimo iš einamųjų pareigų, taip pat informacijos pateikimo (tokią informaciją teikti buvo atsisakyta).
7. Nurodė, kad UAB „Uno“ vadovo R. P. netinkama veikla pasireiškia tuo, kad: (1) bendrovės vadovas vykdo Akcininko 2 sandorius UAB „Uno“ vardu, nors negauna tam UAB „Uno“ Akcininko 2 valdybos nario V. U. pritarimo, taip pažeisdamas UAB „Uno“ įstatų 4.2 bei 4.47 punktus; (2) bendrovės vadovas vykdo sandorius Akcininko 2 žemės sklypuose UAB „Uno“ vardu, nors tam negauna valdybos pritarimo, taip pažeisdamas UAB „Uno“ įstatų 4.42 punktą; (3) bendrovės vadovas savavališkai ima pinigus iš UAB „Uno“ banko sąskaitos; (4) bendrovės vadovas, siekdamas išgryninti lėšas, teikia tikrovės neatitinkančią informaciją valstybės institucijoms; (5) bendrovės vadovas UAB „Uno“ turtą pardavinėja neadekvačiai mažomis kainomis, kurios neatitinka tų kainų, už kurias buvo susitarta tokią turtą parduoti. Tokie vadovo veiksmai yra UAB „Uno“ Akcininko 2 turto švaistymas, dėl to kyla didelė žala tiek pačiai UAB „Uno“, tiek ir jos akcininkams; (6) UAB „Uno“ vadovas yra didysis UAB „Tilžės turgus“ akcininkas, tai lemia, jog UAB „Uno“ susidarė sprendimų įšaldymo situacija; (7) bendrovės vadovas vengia pateikti UAB „Rasa“ prašomą informaciją ir tokiu būdu pažeidžia Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABI) 18 straipsnį bei UAB „Uno“ įstatų 3.3.9 punkte nustatytą akcininko teisę į informaciją; (8) Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (toliau – FNTT) atlieka tyrimą dėl direktoriaus galimų nusikalstamų veikų.
8. UAB „Uno“ valdybos narių V. T. ir M. G. netinkama veikla pasireiškia tuo, kad jie pažeidžia savo fiduciarines pareigas dangstydami UAB „Uno“ neteisėtus veiksmus, t. y. jų netinkama veikla pirmiausiai pasireiškė neveikimu. Bendrovės vadovui visais būdais ignoruojant UAB „Rasa“ prašymus ir siekį sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą, šios iniciatyvos turėjo intis bendrovės valdyba ir išsiaiškinti bendrovėje susiklosčiusią situaciją. Be to, pradėjus ikiteisminį tyrimą dėl galimai nusikalstamų bendrovės vadovo veiksmų, nė vienas iš valdybos narių nepradėjo vidinio

patikrinimo dėl bendrovės vadovo veiklos. Taip pat nurodė, kad UAB „Uno“ valdybos nariai aktyviais veiksmais prisideda prie žalos darymo bendrovei. Viena iš sutarčių (dėl žemės sklypo, priklausančio Akcininkui 2 ir detalizajame plane pažymėtu indeksu 114) pardavėjos UAB „Uno“ vardu buvo pasirašyta UAB „Uno“ vadovo R. P. ir valdybos nario V. T. (Akcininko 1 paskirto valdybos nario), nors pagal UAB „Uno“ galiojančią tvarką tokiai sutarčiai sudaryti buvo reikalingas valdybos nario V. U. parašas. Jokio teisės akto atitinkančio įgaliojimo, kuriuo būtų suteikiamos teisės V. T. pasirašyti šį sandorį, V. U. nėra išdavęs. Tokiu būdu yra šurkščiai pažeidžiama bendrovėje egzistuojanti tvarka, o UAB „Uno“ vadovas ir valdybos nariai, sudarinėdami tokius sandorius, iš esmės peržengia bendrovėje suteiktus įgaliojimus ir daro žalą bendrovei.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

9. Klaipėdos apygardos teismas 2020 m. liepos 22 d. nutartimi pareiškėjos pareiškimą dėl UAB „Uno“ veiklos tyrimo atmetė.
10. Teismas nurodė, kad juridinio asmens veiklos tyrimas pradėdamas, jei teismui yra pagrindas manyti, kad juridinis asmuo, juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai netinkamai veikė (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 2.126 straipsnio 4 dalis, 2.124 straipsnis).
11. UAB „Uno“ įstatų 4.2 ir 4.47 punktuose yra įtvirtinta bendrovės kiekybinio atstovavimo taisyklė – bendrovės santykiuose su kitais asmenimis bendrovės vardu veikia bendrovės vadovas kartu su valdybos nariu. Akcininkų sutarties 7.4.2 punkte šalys detalizavo UAB „Uno“ įstatuose įtvirtintą kiekybinio atstovavimo taisyklę ir susitarė, kad bendrovės direktorius neturi teisės priimti jokių sprendimų ar atlikti jokių veiksmų, negavęs valdybos paskirto nario, kaip nustatyta šios sutarties 7.3.5 punkte, rašytinio pritarimo, priimto šioje sutartyje, bendrovės įstatuose ir ketinimų protokole nustatyta tvarka. Šios sutarties 7.3.5 punkte yra nustatyta, kad du valdybos narius paskyręs akcininkas atskiru valdybos protokolu paskiria valdybos narį, kuris visus sandorius bendrovės vardu sudarinėja ir pasirašo kartu su bendrovės vadovu. Akcininkų sutarties 7.4.2 punkto nuostata yra skirta būtent UAB „Gavera“ interesams apsaugoti.
12. Teismas pripažino, kad byloje nėra duomenų, leidžiančių teigti, jog buvo sudarytas atskiras šalių susitarimas, keičiantis UAB „Uno“ įstatuose nustatytą kiekybinio atstovavimo taisyklę ar Akcininkų sutarties 7.4.2 ir 7.3.5 punktų nuostatas. Atsižvelgdamas į tai, teismas pripažino pagrįstais asmenų, nesutinkančių su pareiškimu, argumentus, kad UAB „Uno“ įstatuose nėra jokių specialių taisyklių, nustatančių, kad UAB „Uno“ direktorius R. P. Akcininko 2 (UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“) sandorius UAB „Uno“ vardu turi teisę sudaryti tik kartu su valdybos nariu V. U.. Teismas konstatavo, kad bendrovės kiekybinio atstovavimo taisyklė pažeista nebuvo.
13. UAB „Uno“ įstatų 4.42 (12) punkte nustatyta, kad bendrovės valdyba priima sprendimus dėl ilgalaikio turto, kurio balansinė vertė didesnė kaip 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, investavimo, perleidimo, nuomos (skaičiuojama atskirai kiekvienai sandorio rūšiai). UAB „Uno“ įstatinis kapitalas bylos nagrinėjimo metu buvo 1 036 546 Eur, todėl valdybos pritarimas būtų reikalingas tuo atveju, jei perleidžiamo ilgalaikio turto vertė viršytų 51 828,20 Eur sumą. Nesant duomenų, kad 2018 m. birželio 6 d. pirkimo–pardavimo sutartimi turtas UAB „EDM statyba“ buvo perleistas už mažesnę nei Nekilnojamojo turto kadastro ir registro nustatytą vidutinę rinkos vertę, negalima daryti išvados, kad UAB „Uno“ vadovas R. P. pažeidė UAB „Uno“ įstatus. Todėl nėra pagrindo manyti, kad UAB „Uno“ vadovas veikė netinkamai. Be to, nesant byloje duomenų, t. y. mokėjimų nurodymų į UAB „Uno“ vadovo R. P. asmeninę sąskaitą, dokumentų, pagal kuriuos tretieji asmenys būtų lėšų negavę, trečiųjų asmenų paaiškinimų, duomenų apie trečiųjų asmenų pareikštus reikalavimus UAB „Uno“ dėl jų tariamai pažeistų teisių gynimo, nagrinėjamu atveju nėra pagrindo daryti išvadą, jog asmenų, palaikančių ieškinį, samprotavimai apie UAB „Uno“ vadovo R. P. grynųjų pinigų pasisavinimą yra abstraktūs, deklaratyvaus pobūdžio, todėl nepagrįsti. Teismas padarė išvadą, jog byloje nėra tikėtinų duomenų dėl galimo UAB „Uno“ lėšų švaistymo ar pasisavinimo. Byloje taip pat nėra tikėtinų duomenų apie tai, kad UAB „Uno“ vadovas R. P., siekdamas išgryninti lėšas, teikia tikrovės neatitinkančią informaciją valstybės institucijoms.
14. Nesant įrodymų, kad UAB „Uno“ turtas buvo perleistas pažeidžiant 2018 m. kovo 5 d. UAB „Uno“ valdybos posėdyje patvirtintą sandorių dėl turto pardavimo tvarką, teismas nusprendė, kad byloje nėra tikėtinų duomenų apie tai, jog UAB „Uno“ vadovas R. P. įmonės turtą pardavinėja neadekvačiai mažomis kainomis, kurios neatitinka tų kainų, už kurias buvo susitarta tokį turtą parduoti. Tikimybė dėl UAB „Uno“ sudaromų sandorių nuostolingumo paneigia UAB „Uno“ finansiniai rezultatai. Byloje nėra duomenų, leidžiančių teigti, kad UAB „Uno“ iš sandorių galėjo uždirbti daugiau. UAB „Uno“ veiklos koncepcija, modelis paneigia galimybę uždirbti daugiau, nes įmonė statinių pati nestato (tik pamatus), todėl nėra pagrindo manyti, kad UAB „Uno“ vadovas R. P. veikė netinkamai.
15. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad UAB „Uno“ nėra susidariusi sprendimų įšaldymo situacija. Inicijuoti akcininkų susirinkimo dėl sprendimo atšaukti UAB „Uno“ direktorių R. P. iš pareigų ir priimti tokį sprendimą akcininkų susirinkime ieškovė negali ne dėl to, jog yra kilęs konfliktas tarp ieškovės ir 50 proc. visų akcijų valdančios UAB „Gavera“, bet dėl to, jog ieškovė, turėdama 25 proc. visų akcijų, nesugeba savo valios suderinti su kita UAB „Uno“ dalyve UAB „Tilžės turgus“, valdančia likusius 25 proc. visų akcijų, su kuria jos veikia bendrai kaip Akcininkas 2, ir tokiu būdu negali pasinaudoti Akcininkų sutartyje nustatytais Akcininko teisėmis.
16. Teismas nusprendė, kad pareiškėjai buvo sudaryta tinkama galimybė susipažinti su prašoma informacija apie bendrovę (susitikimo metu S. U. ir V. U., kaip ieškovės atstovai, pareiškė, kad susipažinimas su dokumentais jų nedomina, todėl paprašė padaryti visų UAB „Uno“ dokumentų kopijas); V. U. (ieškovės vienintelis akcininkas) yra UAB „Uno“ valdybos narys, kuris nedalyvavo (boikotavo) 2019 m. gruodžio 4 d. UAB „Uno“ valdybos posėdyje, kuriame buvo pateikta ir išklausa UAB „Uno“ vadovo R. P. ataskaita apie UAB „Uno“ įvykdytas ir vykdomas inžinerinės infrastruktūros ir su tuo susijusias rangos sutartis, UAB „Uno“ dar reikalingų atlikti inžinerinės infrastruktūros darbų samatas ir įsipareigojimams įvykdyti reikalingas lėšas, nors pagal V. U. paklausimą buvo specialiai renkami dokumentai ir informacija apie UAB „Uno“ vykdomus sandorius, planuojamas pajamas ir išlaidas.
17. Aplinkybė, kad atliekamas ikiteisminis tyrimas (ar keli tyrimai) dėl direktoriaus R. P. galimų nusikalstamų veikų, negali būti vertinama kaip aplinkybė, pati savaime sudaranti pagrindą pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą dėl to, jog tokiu atveju būtų pažeidžiamas pamatinis nekaltumo prezumpcijos principas. Tai, kad ikiteisminiame tyrime yra pateiktas civilinis ieškinys bendrovės vadovui, nėra pakankamas pagrindas manyti, kad UAB „Uno“, jos valdymo organai ar jų nariai netinkamai veikė.
18. Teismas konstatavo, kad UAB „Uno“ valdybos nariai V. T. ir M. G. veikė tinkamai.
19. Pirmosios instancijos teismas, pasisakydamas dėl pareiškėjos argumentų, kad, nepradėjus juridinio asmens veiklos tyrimo, UAB „Uno“ neturi jokių realių veiklos tęstinumo perspektyvų (perspektyvinis tikslas), nurodė, kad, net ir nusprendęs atlikti juridinio asmens veiklos tyrimą, teismas negali pakeisti Akcininkų sutarties, šalys jos ir toliau privalės laikytis. Atsižvelgdamas į tai, teismas padarė labiau tikėtina išvadą, kad perspektyviniu požiūriu UAB „Uno“ ir jos valdymo organų veiklos tyrimas neišspręs UAB „Uno“ susiklosčiusios situacijos, t. y. neegzistuoja galimybė pasiekti antrąjį (perspektyvinį) juridinio asmens veiklos tyrimo tikslą.
20. Teismas konstatavo, jog asmenų, palaikančių ieškinį, pateikti paaiškinimai, rašytinė bylos medžiaga nėra pakankama teigti, kad UAB „Uno“ valdymo organai atliko neteisėtus veiksmus. Atsižvelgdamas į tai, teismas laikė pagrįstais asmenų, nesutinkančių su pareiškimu, argumentus, kad UAB „Uno“ valdymo organai veikė tinkamai (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [CPK](#)) 78, 185 straipsniai). Pagrindo pradėti UAB „Uno“ veiklos tyrimą nėra nei retrospektyvinis, nei perspektyvinis požiūris, nes nėra pagrindo manyti, kad UAB „Uno“, jos valdymo organai ar jų nariai veikė netinkamai ([CK 2.126 straipsnio](#) 4 dalis, 2.124 straipsnis).
21. Lietuvos apeliacinis teismas 2020 m. lapkričio 5 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 22 d. nutartį paliko iš esmės nepakeistą ir patikslino nutarties dalį dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

22. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad šiame procese siekiama mažųjų įmonės akcininkų apsaugos (taip pat atkurti konfliktuojančių akcininkų santykius) bei veikiančios įmonės veiklos tęstinumo išsaugojimo. Šie tikslai nėra vienas kitam prieštaraujantys ir yra suderinami. Šio proceso metu teismas įvertina juridinio asmens valdymo organų veiksmus (veikimą ir neveikimą). Kadangi įstatymas nenustato, kokios konkrečios aplinkybės rodo netinkamą įmonės valdymą, teismas, nagrinėdamas pareiškimą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo, turi įvertinti byloje esančių reikšmingų aplinkybių visumą.
23. Juridinio asmens veiklos tyrimo pradžios pagrindų nustatymas yra vienas būtinųjų juridinio asmens veiklos tyrimo etapų. Teismas, sprenddamas dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradžios pagrindų, turi tik nustatyti, ar egzistuoja pagrindai, kurie leidžia spresti apie galimai netinkamą įmonės valdymą. Šioje prašymo dėl juridinio asmens valdymo tyrimo nagrinėjimo stadijoje teismas turi nustatyti, ar yra pakankamos abejonės dėl juridinio asmens ir (ar) jo valdymo organo veiklos tinkamumo.
24. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas, ar nagrinėjamu atveju egzistuoja perspektyvinis bendrovės veiklos tyrimo tikslas, įvertino, ar įmonėje yra susidariusi sprendimų įšaldymo (aklavietės) situacija ir egzistuoja akcininkų ir valdymo organų interesų konfliktas. Tuo tikslu teismas įvertino bendrovės valdymo struktūrą. Akcininkas 1 (UAB „Gavera“) turi 50 proc. visų balsų, o Akcininkas 2 (UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“) yra sudarytas iš dviejų subjektų, turinčių po 25 proc. visų balsų. Bendrovės vadovas yra R. P., kuris yra UAB „Tilžės turgus“ akcininkas. Remiantis Akcininkų sutartimi, iš esmės pagrindinius sprendimus, susijusius su įmonės valdymu, gali priimti tik Akcininkas 1 ar Akcininkas 2. Taigi, valdant UAB „Uno“ pareiškėja (UAB „Rasa“) gali dalyvauti iš esmės tik esant UAB „Tilžės turgus“ pritarimui.
25. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad bendrovėje nėra susidariusi sprendimų įšaldymo („aklavietės“) situacija. Pirmosios instancijos teismas teisingai pabrėžė, kad pagal Akcininkų sutartį pareiškėja negali būti vertinama kaip savarankiška UAB „Uno“ akcininkė, turinti teisę individualiai naudotis Akcininkų sutartyje, UAB „Uno“ įstatuose nustatytais akcininko teisėmis. Nesant UAB „Rasa“ ir UAB „Tilžės turgus“ suderintos valios, Akcininkas 2 negali priimti esminių su įmonės valdymu susijusių sprendimų. Tokia sprendimų priėmimo tvarka yra nustatyta Akcininkų sutartyje, kuri privaloma visiems bendrovės akcininkams. Tokia sprendimų priėmimo tvarka savaime nerodo, kad įmonėje susiklostė sprendimų įšaldymo situacija, kadangi sprendimai įmonėje gali būti priimami ir, kaip matyti iš byloje esančių duomenų, yra priiminėjami. Be to, pareiškėja negiūnija Akcininkų sutarties. Pareiškėja, sudarydama minėtą sutartį, pritarė joje nustatytiems specifiniams UAB „Uno“ valdymo modeliams, kuris yra privalomas jos šalis.
26. Pati pareiškėja pripažįsta, kad ji negali dalyvauti valdant bendrovę dėl jos ir UAB „Tilžės turgus“ nesutarimų, bet ne dėl nesutarimo su Akcininku 1 (UAB „Gavera“). Tokia situacija negali būti pripažįstama sprendimų įšaldymo situacija, nes tai yra dviejų, vienodą balsų skaičių (25 proc.) turinčių akcininkų nesutarimas dėl bendrų su įmonės valdymu susijusių sprendimų priėmimo. Tuo tarpu juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindu įprastai laikomas didžiųjų ir mažųjų akcininkų nesutarimas, kuris lemia sprendimų įšaldymo situaciją. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, toks dviejų mažųjų akcininkų nesutarimas negali būti pagrindas inicijuoti juridinio asmens veiklos tyrimą, kadangi jis įmonėje nesukuria sprendimų įšaldymo situacijos. Aplinkybė, kad UAB „Uno“ vadovas yra UAB „Tilžės turgus“ akcininkas savaime nepagrindžia sprendimų įšaldymo situacijos.
27. Nors blogėjantys ar neaiškūs juridinio asmens veiklos rezultatai gali būti vienas iš pagrindų įtarti netinkamą juridinio asmens veiklą, tačiau iš byloje esančių duomenų matyti, kad bendrovės veikla yra pelninga, įmonė turi turto, pastaraisiais metais įmonės grynasis pelnas augo. Pareiškėja nepateikė jokių įrodymų, kad dėl susidariusios konfliktinės situacijos tarp jos ir kito akcininko įmonės vykdoma veikla ir jos rezultatai būtų supastęję, įmonė patirtų nuostolių. Teismas vertino, kad sėkmingas UAB „Uno“ veiklos vykdymas yra viena iš aplinkybių, rodančių, kad nėra įmonės veiklos tyrimo pagrindų.
28. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo skundžiamoje nutartyje padarytos išvados dėl kiekybinio atstovavimo UAB „Uno“ sudarant sandorius yra teisingos ir pagrįstos. Pareiškėja neįrodė kiekybinio atstovavimo taisyklių pažeidimo. Be to, įstatuose nėra taisyklių, nustatančių, kad UAB „Uno“ direktorius sandorius turi teisę sudaryti tik kartu su valdybos nariu V. U.. Byloje nėra duomenų, leidžiančių teigti, kad buvo sudarytas atskiras šalių susitarimas, keičiantis bendrovės įstatuose nustatytą kiekybinio atstovavimo taisyklę ar Akcininkų sutarties 7.4.2 ir 7.3.5 punktų nuostatas. UAB „Uno“ įstatų 4.2 ir 4.47 punktai sandorių sudarymą sieja tik su UAB „Uno“ vadovu ir vieno iš valdybos narių bendru veikimu (atstovaujant UAB „Uno“, kai sudaromi sandoriai su trečiaisiais asmenimis). Tačiau įstatuose nėra nurodyta, kad konkrečius įmonės sandorius gali sudaryti tik įmonės vadovas ir valdybos narys V. U..
29. Apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad pirmosios instancijos teismo skundžiamoje nutartyje padarytos išvados dėl UAB „Uno“ ilgalaikio turto perleidimo sandorių sudarymo be valdybos pritarimo yra teisingos ir pagrįstos. Kadangi bendrovės įstatinis kapitalas bylos nagrinėjimo metu sudarė 1 036 546 Eur, todėl valdybos pritarimas būtų reikalingas tuo atveju, jei perleidžiamo ilgalaikio turto vertė viršytų 51 828,20 Eur. Nurodė, kad pareiškėja, manydama, jog bendrovės sudaryti sandoriai galimai pažeidė bendrovės įstatų 4.42 (12) punkte nurodytą tvarką, turi teisę kreiptis į teismą dėl atitinkamų sandorių pripažinimo negaliojančiais.
30. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo skundžiamoje nutartyje padarytos išvados dėl pareiškėjos argumentų, susijusių su pinigų iššvaistymu, yra teisingos ir pagrįstos. Vien tai, kad UAB „Tilžės turgus“ pervadavo vadovui pinigus, niekaip nepagrindžia pareiškėjos argumentų, kad UAB „Uno“ vadovas pasisavino lėšas. Atitinkamai pareiškėjos pozicija, kad įmonės vadovas, su trečiaisiais asmenimis pasirašydamas dokumentus, patvirtinančius, kad tretieji asmenys šias lėšas gavo, nors iš tiesų didžioji dalis UAB „Uno“ vadovo išgrynintų lėšų nėra perduodama tretiesiems asmenims ir lieka UAB „Uno“ vadovo dispozicijoje, yra nepagrįsti jokiais duomenimis. Pareiškėja atskirajame skunde nenurodė argumentų ir nepateikė duomenų, kurie paneigtų pirmosios instancijos teismo išvadą, kad byloje nėra tikėtinų duomenų dėl galimo UAB „Uno“ lėšų švaistymo ar pasisavinimo. Atitinkamai byloje nėra duomenų, kad pareiškėjos atskirajame skunde nurodomų pavedimų pagrindu yra fiktyviai mažinami UAB „Tilžės turgus“ įsipareigojimai UAB „Uno“.
31. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pareiškėja nepateikė argumentų ir įrodymų, kurie pagrįstų jos atskirojo skundo teiginius, jog UAB „Uno“ direktorius įmonės turtą pardavinėja neadekvačiai mažomis kainomis, kurios neatitinka kainų, už kurias buvo susitarta turtą parduoti. Byloje nustatyta, kad įmonės sandoriai buvo sudaromi laikantis UAB „Uno“ valdybos 2018 m. kovo 5 d. nutarime nustatytos kainos nustatymo tvarkos. Pagal bendrovės veiklos modelį, įmonė pati statinių nestato, tik parengia visą reikimą infrastruktūrą ir atlieka tam tikrus statybos darbus. Tačiau statinius turi pabaigti patys pirkėjai. Vien sudarytų pirkimo–pardavimo sutarčių kainų sąsaja su joje nurodytu atitinkamo turto baigtumo procentu savaime neįrodo, kad konkretus turtas buvo parduotas už žymiai mažesnę nei rinkos kainą.
32. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas byloje esančius įrodymus, kuriais pareiškėja grindė savo argumentus, kad jai, kaip bendrovės akcininkei, nebuvo suteikta jos prašoma informacija, nustatė, kad pareiškėja kreipėsi į UAB „Uno“ vadovą dėl informacijos pateikimo, tačiau informacija pateikta nebuvo. UAB „Uno“ vadovo 2019 m. lapkričio 29 d. ir 2020 m. sausio 21 d. atsakymai yra lakoniški, neargumentuoti. Juose nurodoma, kad prašoma informacija yra konfidenciali arba nors informacija galėtų būti teikiama, prašymą ją pateikti gali teikti tik UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“, kaip Akcininkas 2, kartu. Tačiau jokių argumentų, kad prašoma pareiškėjos informacija yra komercinė paslaptis, nėra nurodyta. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad nustatyti informacijos teikimo UAB „Rasa“ trūkumai nėra pagrindas šią aplinkybę pripažinti pakankamu juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindu, kadangi pareiškėja neįrodė, kad jos prašoma informacija, kuri nebuvo pateikta, yra esminė, be kurios ji negali įgyvendinti kitų savo kaip akcininkės teisių. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl pareiškėjos teisės gauti informaciją, reikšmingą aplinkybę laikė ir tai, kad vienas įmonės valdybos narių yra pareiškėjos atstovas V. U., kuriam, kaip valdybos nariui, yra prieinama visa su įmonės valdymu susijusi informacija. Nurodė, kad šalių nesutarimai dėl informacijos neteikimo nėra pastovūs, pasikartojantys. Akcininkas, manydamas, jog jo teisė gauti informaciją buvo pažeista, turi teisę, vadovaudamasis ABĮ 18 straipsnio 1 dalimi, kreiptis į teismą su konkrečiu prašymu. Tačiau savaime akcininkų ir valdymo organų nesutarimas dėl informacijos teikimo, kaip yra nagrinėjamu atveju, nėra savarankiškas pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą.

33. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo padarytomis išvadomis, kad vien ikiteisminio tyrimo pradėjimas dėl galimai UAB „Uno“ direktoriaus padarytų nusikalstamų veikų negali būti juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindas, kadangi tokiu atveju būtų pažeidžiama nekaltumo prezumpcija. Pareiškėja atskirajame skunde nepateikė jokių argumentų ir įrodymų, kurie paneigtų pirmosios instancijos teismo padarytas išvadas, kad ikiteisminio tyrimo pradėjimas rodo netinkamą UAB „Uno“ valdymą. Tokios nustatytos aplinkybės negali būti pagrindas pripažinti, kad UAB „Uno“ buvo (yra) valdoma netinkamai.
34. Apeliacinės instancijos teismas atmetė kaip neįrodytus pareiškėjos argumentus dėl valdybos narių fiduciarinių pareigų pažeidimo. Pabrėžė, jog pareiškėja, manydama, kad UAB „Uno“ valdybos nariai pažeidžia įstatyme nustatytas pareigas ir UAB „Uno“ interesus, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo bendrovės įstatų 4.5 punkte nustatyta tvarka.
35. Apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad pirmosios instancijos teismas skundžiamoje nutartyje tinkamai įvertino retrospektyvinį UAB „Uno“ veiklos tyrimo tikslą ir jo pagrindus. Vien pareiškėjos nurodomos aplinkybės, susijusios su UAB „Uno“ sudaromais sandoriais, informacijos netikimu, ikiteisminio tyrimo pradėjimu, ginčijamais įmonės direktoriaus bei valdybos narių veiksmais, nereiškia, kad egzistuoja retrospektyvinis UAB „Uno“ veiklos tyrimo tikslas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

36. Pareiškėja kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 22 d. nutartį ir klausimą išspręsti iš esmės – pradėti UAB „Uno“ veiklos tyrimą. Kasacinį skundą grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 36.1. Nagrinėjamu atveju egzistuoja būtinybė pateikti kasacinio teismo išaiškinimus dėl aklavietės (angl. *deadlock*) situacijos juridinio asmens veiklos tyrimo kontekste ir išaiškinimus dėl ABĮ 27 straipsnio 8 dalyje bei 28 straipsnyje balsų perskaičiavimo taisyklių taikymo galimybių:
- 36.1.1. apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, kad nagrinėjamu atveju aklavietės situacija neegzistuoja, atsižvelgdamas į tai, kad sprendimai yra priiminėjami. Teismas neįvertino, kad nagrinėjamu atveju nėra Akcininką 2 sudarančių bendrovių bendrai suderintos valios, nors tai yra privaloma pagal Akcininkų sutartį, o jos nebuvimas visus akcininkų sprendimus daro neteisėtus. Bendro sutarimo tarp Akcininką 2 sudarančių bendrovių, kurioms priklauso 50 proc. UAB „Uno“ akcijų, nebuvimas reiškia bendrovės veiklos paralyžiavimą, kadangi visi tokiu būdu priimami sprendimai yra ginčijami teismuose. Pernelyg siauras sprendimų įšaldymo situacijos aiškinimas užkerta kelią mažumos akcininkui ginti savo teises, kreipiantis į teismą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo, kadangi tokiu atveju tai yra vienintelė akcininko teisių gynbos priemonė;
- 36.1.2. bendrovėje susiklosčiusi situacija byloja apie tai, kad tolimesnė sklandi bendrovė veikla yra neįmanoma, neinicijavus juridinio asmens veiklos tyrimo ir ekspertams nenustačius realios padėties bendrovėje bei už tai atsakingų asmenų. Bendrovės akcininkai ignoruoja nesutarimus tarp Akcininką 2 sudarančių bendrovių ir visuotiniame akcininkų susirinkime priiminėja sprendimus, vadovaudamiesi ABĮ 27 bei 28 straipsniuose įtvirtintomis akcininkų balsų perskaičiavimo taisyklėmis, o pareiškėja visus šiuos sprendimus ginčija teisme. Bendrovės vadovas ir akcininkai pripažįsta, kad šiuo metu tinkamas bendrovės funkcionavimas ir sprendimų priėmimas yra neįmanomas. Pareiškėja neturi galimybių atsaukti bendrovės vadovo bei valdybos narių, nes Akcininką 2 sudarančios bendrovės turėtų balsuoti kartu, o pats bendrovės vadovas yra ir UAB „Tilžės turgus“ akcininkas;
- 36.1.3. pats faktas, kad bendrovės vadovas ir valdyba neteisėtai taiko ABĮ nustatytas balsų perskaičiavimo taisykles ir priiminėja sprendimus, nereiškia, kad šie sprendimai yra teisėti;
- 36.1.4. apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindu įprastai laikomas didžiųjų ir mažųjų akcininkų nesutarimas, kuris lemia sprendimų įšaldymo situaciją (nutarties 76 punktą). Daugumos ir mažumos akcininkų nesutarimas turėtų būti vertinamas kaip atskiras juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindas, kadangi tokiu atveju aklavietės situacija neegzistuoja. Akivaizdu, kad bendrovėje egzistuoja arba daugumos ir mažumos akcininkų konfliktas, arba sprendimų įšaldymo situacija, kai du daugumos akcininkai negali priimti sprendimų dėl tolimesnės bendrovės veiklos.
- 36.2. Lietuvos apeliacinis teismas, skundžiamoje nutartyje konstatavęs pareiškėjos teises į informaciją pažeidimą, nepagrįstai nepripažino, kad tai sudaro pakankamą juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindą ir kad tokį pagrindą galėtų sudaryti tik esminės informacijos akcininkui neteikimas. Nagrinėjamu atveju pareiškėjai nėra teikiama jokia prašoma informacija apie bendrovės veiklą, nepriklausomai nuo Akcininkų sutartyje įtvirtintų jos teisių ir keliasdešimties raštų bendrovės vadovui, valdybai ir akcininkams. Tokiu būdu buvo nukrypta nuo kasacinio teismo praktikos, suformuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 24 d. nutartyje, priuntoje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-208-403/2018](#), jog aplinkybė, kad nuo mažumos akcininko yra slepiama informacija, sudaro galimą juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindą.
- 36.3. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje pagrįstai lyginamuoju aspektu vadovavosi Nyderlandų teismų praktika, tačiau ją taikė ir aiškino netinkamai. Kaip nurodoma teisės doktrinoje, pagrindinė juridinio asmens veiklos tyrimo instituto įtvirtinimo priežastis Nyderlanduose buvo tikslas sukurti tam tikrą priemonę informacijai apie bendrovės veiklą gauti. Įsigaliojus Nyderlandų CK, juridinio asmens veiklos tyrimas tapo vienu iš svarbiausių, jei ne pačiu svarbiausiu, smulkiųjų akcininkų interesų apsaugos šaltinių. Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas taip pat yra nurodęs, kad pagrindiniai juridinio asmens veiklos tyrimo tikslai yra santykių bendrovėje atkūrimas, taip pat ir asmenų, atsakingų už netinkamą bendrovės valdymą, nustatymas. Vienas iš tokių tikslų neabejotinai yra mažumos akcininkų apsauga.
- 36.4. Teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl aplinkybių, kurios turi būti vertinamos civilinės bylos dėl juridinio asmens veiklos tyrimo iškėlimo stadijoje:
- 36.4.1. kasacinis teismas yra pripažinęs, kad juridinio asmens veiklos tyrimas pradedamas, jei yra pagrindas manyti, kad juridinis asmuo, juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai netinkamai veiks (preliminariai įvertinama netinkamos veiklos tikimybė) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-298-611/2020](#)). Tik juridinio asmens veiklos tyrimą atlikę ekspertai, o ne teismas civilinės bylos dėl juridinio asmens veiklos tyrimo iškėlimo stadijoje gali konstatuoti, kad atitinkamo juridinio asmens ar jo valdymo organų veikla yra netinkama;
- 36.4.2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. gegužės 24 d. nutartyje, priuntoje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-208-403/2018](#), nagrinėdamas, kokios aplinkybės turi būti nustatomos juridinio asmens veiklos tyrimo bylos iškėlimo stadijoje, konstatavo, kad „kasacinio teismo praktikoje įstatymo formuluotė „netinkamai veikė“ aiškinama kaip CK 2.86–2.87 straipsnio nuostatų, kurios taikomos tiek valdymo organui, tiek valdymo organo nariui, pažeidimas, kaip esminis mažumos akcininkų (narių, dalyvių) interesų pažeidimas, trukdymas pasiekti juridinio asmens tikslus. Įstatymo formuluotė „yra pagrindas manyti“ nereikalauja teismo įsitikinimo dėl juridinio asmens netinkamos veiklos. Teismas, pradedamas tyrimą, neprivalo galutinai nustatyti, ar pareiškėjo nurodomos juridinio asmens, jo valdymo organo ar jo nario veiklos aplinkybės atitinka tikrovę, nes priešingu atveju prasmės netektų vėliau skiriamų ekspertų darbas ([CK 2.127–2.128 str.](#)). Teismas turi preliminariai įvertinti jam pateiktus įrodymus, patvirtinančius netinkamą juridinio asmens veiklą, tačiau neturi visapusiškai įsitikinti tokių įrodymų tikrumu, patikimumu, neprivalo pašalinti prieštaravimų tarp skirtingų

įrodymų, <...> Teismas sprendžia, ar prašyme nurodytos aplinkybės yra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, bet netiria ir nevertina juridinio asmens, jo valdymo organo ar jų narių konkrečių veiksmų.“ Analogiškai išaiškinimai pateikti ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 13 d. nutartyje, priuntoje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-146-695/2015](#);

- 36.4.3. pareiškėjos galimybė pasinaudoti alternatyviais savo pažeistų teisių gynimo būdais, pareiškiant reikalavimus dėl žalos atlyginimo ar sandorių pripažinimo negaliojančiais, nesudarė pagrindo atmesti pareiškimą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, kadangi minėti pažeistų teisių gynimo būdai yra neefektyvūs. Tokiu būdu teismas ignoruoja mažumos akcininko teises. Pareiškėja būtų priversta inicijuoti daug procesų, užuot pasinaudojusi juridinio asmens veiklos tyrimo institutu, galinčiu padėti kompleksiskai ištirti bendrovėje susiklosčiusią situaciją.
- 36.5. Kadangi juridinio asmens veiklos tyrimo bylos iškėlimo stadijoje nereikalaujama teismo įsitikinimo, kad juridinis asmuo ar jo valdymo organai netinkamai veikė, o užtenka tik *prima facie* (iš pirmo žvilgsnio) įvertinti, ar yra pagrįsta abejonė, kad ši veikla gali būti netinkama, teismų išvada, kad nagrinėjamu atveju dėl bendrovės ir jos vadovo esant pradėtam ikiteisminiam tyrimui pradėjus juridinio asmens veiklos tyrimą būtų pažeista nekaltumo prezumpcija, yra nepagrįsta. Baudžiamosios ir civilinės atsakomybės rūšys, taikymo pagrindai ir sąlygos skiriasi iš esmės. Baudžiamosios atsakomybės taikymas neeliminuoja civilinės atsakomybės taikymo, net jei civilinė atsakomybė kyla dėl tų pačių neteisėtų veiksmų. Bendrovės vadovo ir valdybos atsakomybė už fiduciarinių pareigų pažeidimą iš esmės skiriasi nuo baudžiamosios atsakomybės, kuri gali būti pritaikyta bendrovės valdybos organo nariams. Ekspertinio vertinimo metu nustatius, kad bendrovės valdyba ir (ar) vadovas pažeidė savo fiduciarines pareigas, šie asmenys galėtų būti pašalinti iš einamų pareigų. Tai sudarytų prielaidas tiek bendrovei, tiek ir jos akcininkams reikalauti žalos atlyginimo iš už žalą atsakingų asmenų.
37. Atsakovas R. P. ir trečiasis asmuo UAB „Tilžės turgus“ atsiliepiu į kasacinį skundą prašo skundą atmesti, o skundžiamą Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 22 d. nutartį palikti nepakeistas. Savo nesutikimą su kasaciniu skundu grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 37.1. Pareiškėja kasaciniame skunde kvestionuoja ne visumą sistemškai nustatytų aplinkybių ir faktų, bet pavienius skundžiamą nutartimi nustatytus faktus ir teisinius epizodus, taip siekdama klaidinti teismą.
- 37.2. Išanalizavus teismų praktiką bylose dėl juridinio asmens tyrimo pradėjimo, matyti, kad teismas, sprenddamas, ar pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, taiko keturis teismų praktikoje išsikristalizavusius kriterijus: 1) pakankamo pagrįstumo; 2) tikslingumo; 3) subsidiarumo; 4) proporcingumo.
- 37.3. Skundžiamą nutartį priėmęs teismas, atsisakydamas pradėti atsakovų veiklos tyrimą, tinkamai taikė minėtus teismų praktikoje pripažįstamus kriterijus:
- 37.3.1. teismai pagrįstai nusprendė, kad pareiškėja nepateikė jokių įrodymų, kurie sukeltų pagrįstas teismo abejas dėl tariamai netinkamos atsakovų veiklos (neegzistuoja pakankamo pagrįstumo pradėti tyrimą kriterijus), t. y. neįrodė, kad: (a) bendrovės turtas perleidinėjamas mažesnėmis negu rinkos kainomis; (b) bendrovės direktorius savinasi (švaisto) bendrovės lėšas; (c) sudarant sandorius buvo pažeistas bendrovės įstatų reguliavimas; (d) bendrovės direktorius klastojo dokumentus; (e) bendrovėje egzistuoja sprendimų įšaldymo situacija; (f) bendrovės valdyba veikia netinkamai;
- 37.3.2. teismai pagrįstai nusprendė, kad pradėti bendrovės veiklos tyrimą yra netikslinga (neegzistuoja tyrimo tikslingumo kriterijus), kadangi: a) netgi pradėjus ir atlikus bendrovės tyrimą, situacija bendrovėje nepasikeistų, nes visą sprendimų priėmimą bendrovėje reglamentuoja Akcininkų sutartis (bendrovės valdymas gali būti pakeistas tik pakeitus Akcininkų sutartį); (b) bendrovės veikla yra ypač pelninga, pelningumą užtikrina tinkamas bendrovės valdymas, kurį atlieka atsakovas R. P. (direktorius) ir esama bendrovės valdyba; (c) pareiškėja bendrovės tyrimo institutą naudoja asmeniniams V. U. konfliktams su kitais bendrovės akcininkais spręsti (daryti spaudimą bendrovės akcininkams);
- 37.3.3. teismai pagrįstai nusprendė, kad pareiškėja savo tariamai pažeistas teises gali apginti ir gina kitomis teisinėmis priemonėmis, dėl to nėra pagrindo dubliuoti pareiškėjos teisių į gynybą (nėra tenkinami subsidiarumo ir proporcingumo principų kriterijai): (a) Klaipėdos apylinkės teisme pareiškėja pradėjo net dvi bylas, kur ginčija bendrovės valdymo organų sprendimus (civilinė byla [Nr. e2-261-512/2021](#); civilinė byla [Nr. e2-500-1030/2021](#)); (b) Klaipėdos apygardos teisme pareiškėja išvestinio ieškimo pagrindu pradėjo civilinę bylą Nr. e2-546-524/2021 dėl 542 545,80 Eur nuostolių atlyginimo priteisimo (civilinės atsakomybės taikymo) iš bendrovės direktoriaus; (c) savo tariamai pažeistas teises į informaciją pareiškėja gali ginti reikšdama ieškinį ABĮ 18 straipsnyje nustatyta tvarka; (d) pareiškėjos pareiškimų pagrindu ikiteisminio tyrimo įstaigos atlieka netgi du tyrimus dėl bendrovės direktoriaus veiksmų (Nr. 04-6-00014-20 bei Nr. 01-6-00023-20) (direktorius niekada neatliko jokių nusikalstamų veikų, todėl vienas tyrimas jau yra nutrauktas, antras tyrimas ateityje taip pat turėtų būti nutrauktas).
- 37.4. Skundžiamą nutartį priėmęs teismas pagrįstai nusprendė, kad bendrovėje nėra susidariusi sprendimų įšaldymo (aklaviatės) situacija, o pareiškėjos nurodoma kasacinio teismo praktika negali būti taikoma šioje byloje, nes skiriasi *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas). Nagrinėjamu atveju daugumą bendrovės valdymo sprendimų akcininkų susirinkime gali būti priimti ir nebalsuojant pareiškėjai ar jai balsuojant prieš, kadangi ji turi 25 proc. bendrovės akcijų. Be to, pareiškėja su turimu bendrovės akcijų skaičiumi negali turėti net ir teorinės galimybės vienvaldiškai atšaukti bendrovės vadovą.
- 37.5. Bendrovėje neegzistuoja sprendimų įšaldymo situacija: sprendimai bendrovėje yra priiminėjami teisėtai ir tinkamai. Akcininkų sutarties 7.2.2 punkte nustatyti išimtiniai atvejai, kada sprendimas akcininkų susirinkime laikomas nepriimtu, jeigu prieš sprendimo priėmimą balsuoja Akcininkas 1 (UAB „Gavera“) arba Akcininkas 2 (UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“ veiksdamas kartu). Šis Akcininkų sutarties punktas negali būti aiškinamas kaip įtvirtinantis, kad sprendimai nepriimami, jeigu prieš sprendimų priėmimą balsuoja vienas iš Akcininko 2 dalyvių – UAB „Tilžės turgus“ ar UAB „Rasa“. Kadangi situacija, kai Akcininką 2 sudarančios bendrovės tuo pačiu klausimu balsuoja skirtingai, Akcininkų sutarties 7.2.2 punkte nėra reglamentuota, todėl skaičiuojant akcininkų balsus tokioje situacijoje turėtų būti taikoma ABĮ 27 straipsnio 8 dalyje ir 28 straipsnyje nustatyta bendroji balsų skaičiavimo tvarka.
- 37.6. Tariamai netinkamas informacijos teikimas pareiškėjai nėra pagrindas pradėti bendrovės veiklos tyrimą:
- 37.6.1. net ir nustatęs pareiškėjos teisės į informaciją pažeidimą, teismas pagrįstai atsisakė pradėti bendrovės veiklos tyrimą, kadangi, kaip matyti iš Lietuvos apeliacinio teismo praktikos, šios teisės pažeidimas nėra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Maža to, juridinio asmens veiklos tyrimas gali būti pradedamas tik kraštutiniais atvejais, nustatius sisteminius bendrovės ar jos valdymo organų narių veiklos pažeidimus;
- 37.6.2. kaip buvo išsamiai nurodyta civilinė byla nagrinėjant žemesnės instancijos teismuose, informacija apie bendrovę pareiškėjai visada buvo teikiama tinkamai.
- 37.7. Skundžiama nutartimi teismas nenukrypo nuo teismų formuojamos praktikos, kokios aplinkybės turi būti vertinamos sprendžiant dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo:
- 37.7.1. kasaciniame skunde nepagrįstai remiamasi kasacinio teismo praktika dėl ekspertų ir teismo darbo atskyrimo, kadangi, nesant pradėtam bendrovės veiklos tyrimui, teismai šioje civilinėje byloje negalėjo perimti jokių ekspertų funkcijų ar darbo;

- 37.7.2. priešingai negu nurodoma kasaciniame skunde, skundžiamą nutartį priėmęs teismas privalėjo įvertinti atsakovų veiksmų teisėtumą, kadangi nesant akivaizdžių abejonių dėl atsakovų veiksmų neteisėtumo bendrovės veiklos tyrimas negalėtų būti pradedamas. Tiek kasacinis teismas, tiek Lietuvos apeliacinis teismas formuoja praktiką, kad juridinio asmens veiklos tyrimui turi būti pakankamas faktinis pagrindas tam, kad jis nebūtų pradedamas nesant įtarimų dėl netinkamos juridinio asmens veiklos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-146-695/2015](#); Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e2-1209-943/2019](#)).
- 37.8. Priešingai negu teigiama kasaciniame skunde, ikiteisminis tyrimas ir juridinio asmens veiklos tyrimas neturėtų būti dubliuojami. Pareiškėja, kurios pareiškimo pagrindu buvo pradėti ikiteisminiai tyrimai – tyrimas Nr. 4-6-00014-20 (dėl tariamai bendrovės direktoriaus atlikto bendrovės turto pasisavinimo, apgaulingos buhalterinės apskaitos tvarkymo bei neteisingų duomenų apie pajamas, turtą nurodymo) bei tyrimas Nr. 01-6-00023-20 (dėl tariamo bendrovės direktoriaus atlikto dokumentų klastojimo), šioje juridinio asmens veiklos tyrimo byloje vėl kelia tuos pačius (ikiteisminiame tyrime analizuojamus) klausimus: (i) kaltina bendrovės direktorių bendrovės lėšų pasisavinimu (iššvaistymu); (ii) kaltina bendrovės direktorių netinkamu kainų nustatymu; (iii) kaltina bendrovės direktorių dokumentų klastojimu ir pan. Maža to, pareiškėja ikiteisminiame tyrime yra pripažinta ir civiline ieškove. Priešingai negu nurodoma kasaciniame skunde, skundžiamą nutartį priėmęs teismas tinkamai taikė nekaltumo prezumpciją.
- 37.9. Pareiškėja šią civilinę bylą (ir apskritai visus ginčus, nukreiptus prieš kitus bendrovės akcininkus ir bendrovės vadovą) inicijuoja siekdama priversti R. P., UAB „Tilžės turgus“ ir(ar) kitus bendrovės akcininkus išpirkti pareiškėjos valdomas akcijas nepagrįstai didele, rinkos kainų neatitinkančia kaina.
38. Atsakovai V. T., M. G. ir trečiasis asmuo UAB „Gavera“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundą atmesti, o skundžiamą Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 22 d. nutartį palikti nepakeistas. Savo nesutikimą su kasaciniu skundu grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 38.1. Pareiškėja negali būti vertinama kaip savarankiška bendrovės akcininkė, turinti teisę individualiai naudotis Akcininkų sutartyje, bendrovės įstatuose ir teisės aktuose nustatytais akcininko teisėmis, tą nustatė ir bylą nagrinėję teismai. Dėl to galimi pareiškėjos, kaip akcininkės, teisių pažeidimai ir netinkama bendrovės valdymo organų narių veikla kaip pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą galėjo būti vertinami atsižvelgiant į tai, ar pareiškėja, naudodamasi savo teisėmis, veikė bendru sutarimu su UAB „Tilžės turgus“, suderino ir išreiškė būtent Akcininko 2 valią, ar veikė individualiai.
- 38.2. Nagrinėjamu atveju bendrovės akcininkų struktūra ir susiklosčiusi situacija neatitinka klasikinės sprendimų įšaldymo arba teisinės aklavietės (angl. *deadlock*) situacijos, kadangi pareiškėja yra bendrovės akcininkė, turinti 25 proc. visų balsų. Tuo tarpu kiti bendrovės akcininkai, turėdami 75 proc. visų balsų, iš esmės gali priimti daugumą sprendimų bendrovės akcininkų susirinkime, kad ir kaip balsuotų pareiškėja. Tai, kad sprendimai bendrovės akcininkų susirinkimuose gali būti priimami, patvirtina 2020 m. balandžio 30 d., 2020 m. birželio 18 d. ir 2020 m. rugsėjo 14 d. įvykę bendrovės akcininkų susirinkimai ir juose priimti nutarimai.
- 38.3. Pareiškėja teisinės aklavietės situacijos bendrovėje susidarymą motyvuoja savaip aiškindama Akcininkų sutarties 7.2.2 punktą, kuriame išdėstyti klausimai, dėl kurių yra reikalingas vienbalsis bendrovės akcininkų (Akcininko 1 ir Akcininko 2) balsavimas visuotiniame akcininkų susirinkime. Pareiškėja nepagrįstai nurodo, kad bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime galioja tik vienbalsis Akcininko 2 balsavimas. Akcininkų sutarties 7.2.2 punkte nustatytas vienbalsis balsavimas visuotiniame akcininkų susirinkime yra skirtas Akcininko 1 ir Akcininko 2 interesams suderinti, kad kurio nors iš jų interesai neimtų dominuoti ir būtų rastas kompromisas nutarimams Akcininko sutarties 7.2.2 punkte nurodytais klausimais priimti. Todėl pareiškėja ir UAB „Tilžės turgus“, veikdami kaip Akcininkas 2 ir balsuodami akcininkų susirinkime, privalo suderinti savo balsus tik tuo atveju, kai nori būti lygiaverčiu akcininku pagal savo teisių apimtį kaip ir Akcininkas 1 ir blokuoti nutarimų bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime priėmimą.
- 38.4. Inicijuoti bendrovės akcininkų susirinkimo dėl sprendimo atšaukti bendrovės vadovą ar valdybos narius iš pareigų ir priimti tokio sprendimo akcininkų susirinkime pareiškėja negali ne dėl to, kad yra kilęs konfliktas tarp jos ir akcininkės UAB „Gavera“, valdančios 50 proc. visų akcijų, bet dėl to, kad pareiškėja, turėdama 25 proc. visų akcijų, nesugeba savo valios suderinti su akcininke UAB „Tilžės turgus“, valdančia likusius 25 proc. visų akcijų, su kuria jos veikia bendrai kaip Akcininkas 2.
- 38.5. Nagrinėjamu atveju bendrovėje nėra teisinės aklavietės situacijos. Priešingai, būtent pareiškėja savo veiksmais siekia sukurti teisinės aklavietės situacijos iliuziją, balsuodama „prieš“ visais klausimais visuose bendrovės akcininkų susirinkimuose, skųsdama teismui visus bendrovės akcininkų susirinkimų sprendimus ir valdybos nutarimus.
- 38.6. Net ir tuo atveju, jei nagrinėjamoje byloje būtų prieita prie išvados, kad tam tikros Akcininkų sutarties nuostatos dėl akcininkų teisių įgyvendinimo, balsavimo tvarkos ir (ar) valdymo organų pakeitimo iš dalies lemia sprendimų įšaldymo situacijos susidarymą bendrovėje, nė viena iš [CK 2.131 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytų priemonių negalėtų šios situacijos išspręsti. Pareiškėja neginčija nė vienos Akcininkų sutarties nuostatos, o teismas neturi teisės pakeisti ar pripažinti negaliojančiomis Akcininkų sutarties sąlygų, t. y. neegzistuoja galimybė pasiekti perspektyvinį juridinio asmens veiklos tyrimo tikslą.
- 38.7. Pirmosios instancijos teismas nagrinėjamoje byloje nenustatė pareiškėjos teisės į informaciją pažeidimo. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas šį pažeidimą nustatė, įvertinęs bendrovės vadovo 2019 m. lapkričio 29 d. ir 2020 m. sausio 21 d. atsakymus į pareiškėjos parašymą dėl informacijos ir dokumentų pateikimo. Tokia apeliacinės instancijos teismo išvada nėra pagrįsta, kadangi ją darant nebuvo įvertinta pareiškėjos turimų teisių, nustatytų Akcininkų sutartyje, apimtis. Kadangi pareiškėja Akcininkų sutartį sudarė kartu su UAB „Tilžės turgus“ kaip Akcininkas 2, todėl Akcininkų sutarties 7.5.2 punkte nustatyta teisė susipažinti su bendrovės informacija ir dokumentais pareiškėja gali naudotis tik kartu su UAB „Tilžės turgus“, t. y. teisė susipažinti su visa bendrovės informacija ir dokumentais yra suteikta bendrovės akcininkui ar jų grupei, turinčiai ne mažiau kaip 50 proc. akcijų. Kadangi nagrinėjamu atveju

pareiškėja savo teise į informaciją naudojosi tik individualiai, todėl ji, būdama akcininkė, turinti 25 proc. akcijų, turėjo teisę gauti tik ABI 18 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, kurios iš esmės ir neprašė.

- 38.8. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad tik esminės informacijos akcininkui nepateikimas galėtų būti savarankiškas pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Pareiškėja nagrinėjamoje byloje rėmėsi tik informacijos neteikimo faktu ir dėl to padarytu jos teisės į informaciją pažeidimu, tačiau neįrodinėjo, kokią įtaką jai, kaip bendrovės akcininkei, turėjo toks pažeidimas ir informacijos neteikimas. Be to, pareiškėjos vienintelis akcininkas V. U. yra UAB „Uno“ valdybos narys, todėl jis turi visą su įmonės valdymu susijusią informaciją.
- 38.9. Šalių nesutarimai dėl informacijos neteikimo nebuvo pastovūs, pasikartojantys ir prasidėjo tik 2019 m. pabaigoje. Pareiškėjos ir jos vienintelio akcininko V. U. naudojimas jų turimomis akcininko ir valdybos nario teisėmis dėl informacijos pateikimo buvo savitikslis, mėginant sukurti teisės į informaciją pažeidimo įspūdį.
- 38.10. Bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ne tik turėjo teisę, bet ir privalėjo tirti ir pasisakyti dėl pareiškėjos materialinio pobūdžio aplinkybių, kuriomis ji grindė pagrindų pradėti bendrovės vadovo ir valdybos narių veiklos tyrimą. Teismai nagrinėjamoje byloje nesiėmė ekspertų vaidmens, nes įvertinti pareiškėjos nurodytas netinkamos veiklos aplinkybes buvo būtina, sprendžiant, ar yra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Kasacinio teismo suformuluota taisyklė, kad teismas sprendžia, ar prašyme nurodytos aplinkybės yra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, bet netiria ir nevertina juridinio asmens, jo valdymo organo ar jų narių konkrečių veiksmų, neturėtų būti suprantama visiškai siaurai. Teismas negali neturėti teisės vertinti ir pasisakyti dėl konkrečių valdymo organų narių veiksmų teisėtumo ar neteisėtumo tais atvejais, kai pareiškėjo įrodinėjamos aplinkybės dėl juridinio asmens veiklos netinkamumo kaip pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą yra grindžiamos būtent konkrečių valdymo organų narių veiksmų neteisėtumu.
- 38.11. Ikteisminio tyrimo pradėjimo faktas niekaip negali patvirtinti, kad jau yra nustatytos vienos ar kitos faktinės aplinkybės, kurias tik įtariant išteisminis tyrimas buvo pradėtas. Taip pat išteisminio tyrimo faktas negali tiesiogiai pagrįsti išvados, kad UAB „Uno“ valdymo organų narių veikla jau yra netinkama ir yra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Priešingai, pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą galėtų būti išteisminio tyrimo metu nustatytos juridinio asmens ar jo valdymo organų netinkamo veikimo aplinkybės, o ne pats išteisminio tyrimo pradėjimo faktas.
- 38.12. Tai, ar išteisminis tyrimas gali būti kliūtis pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, yra pareiškėjos iniciatyva keliamas klausimas, kadangi dėl to nepasisakė nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismas, t. y. pareiškėjos prašymas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą buvo atmetas ne dėl to, kad juridinio asmens veiklos tyrimas negali būti atliktas dėl paraleliai atliekamo išteisminio tyrimo. Todėl šie pareiškėjos argumentai turėtų būti iš viso nenagrinėjami.
- 38.13. Tik pasibaigęs išteisminis tyrimas ar užbaigtas juridinio asmens veiklos tyrimas galėtų būti vienas kito pagrindas, o ne vykti abu kartu vienu metu. Dubliuojant šiuos procesus, egzistuoja tikimybė, kad tos pačios aplinkybės tuo pačiu metu ir tų pačių dokumentų pagrindu būtų vertinamos du kartus skirtinguose procesuose ir nebūtina vienodai. Tai reiškia, kad jie negalės būti atliekami kartu (prioritetinis vis tiek būtų išteisminis tyrimas ir galimai po jo – baudžiamasis teismo procesas), o tai daro neprognozuojamą juridinio asmens veiklos tyrimo trukmę. Todėl net ir darant prielaidą, kad pareiškėjos teisės ir teisėti interesai galimai buvo pažeisti, jie negali būti ginami vienas kitą dubliuojančiuose procesuose, nes tai ne tik neduotų norimo rezultato, bet ir pernelyg apsunkintų UAB „Uno“ bei likusių bendrovės akcininkų veiklos galimybes.
39. Atsakovė UAB „Uno“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundą atvesti. Savo nesutikimą su kasaciniu skundu grindžia šiais teisiniais argumentais:
- 39.1. Bendrovėje esanti situacija neatitinka aklavietės apibrėžimo, kadangi aklavietės situacija galėtų būti tada, kai juridinio asmens akcininkų balsai pasiskirsto po lygiai. Nagrinėjamu atveju tokios situacijos nėra, nes bendrovės visuotiniuose akcininkų susirinkimuose „už“ balsuoja UAB „Gavera“ (50 proc. balsų) ir UAB „Tilžės turgus“ (25 proc. balsų), o „prieš“ balsuoja UAB „Rasa“ (25 proc. balsų).
- 39.2. Kasacinio skundo argumentai, kad nagrinėjamu atveju yra paralyžuota 50 proc. bendrovės veiklos, yra nepagrįsti, kadangi bendrovė nėra atskirta į skirtingus juridinius asmenis, bendrovės turtas nėra atidalytas. Bendrovėje visi sprendimai priimami bendrai. Nei Akcininkų sutartyje, nei kituose dokumentuose nėra nustatyta, kad tam tikri akcininkai ar valdybos nariai priima sprendimus dėl tam tikro bendrovės turto. Akcininkų sutartyje nurodyta, kad tik ateityje iš bendrovės reorganizavimo būdu bus sukurti du atskiri juridiniai asmenys.
- 39.3. Pagal Akcininkų sutarties 7.2.2 punktą, sprendimas laikomas nepriimtu tik jeigu vienas iš akcininkų balsuoja „prieš“. Kadangi Akcininkas 2 susideda iš UAB „Rasa“ ir UAB „Tilžės turgus“, todėl tik tuo atveju, jeigu abiejų bendrovių, sudarančių Akcininką 2, paskirtas atstovas dalyvaudamas visuotiniame akcininkų susirinkime balsuoja „prieš“, galima laikyti, kad Akcininkas 2 balsuoja „prieš“. Akcininkų sutartis nereguliuoja ir nenustato taisyklių, kaip turėtų būti skaičiuojami balsai, kai išsiskiria Akcininką 2 sudarančių asmenų pozicijos:
- 39.3.1. kasaciniame skunde nepagrįstai teigiama, kad, akcininkei UAB „Rasa“ bendrovės visuotiniuose akcininkų susirinkimuose balsuojant „prieš“, sprendimai negali būti priimami. Akcininkų sutartyje šalys nesutarė, kad, nesant bent vieno Akcininką 2 sudarančių asmenų balso „už“, sprendimas nebus laikomas priimtas. Akcininkų sutarties plečiamasis aiškinimas, įtvirtinant iš esmės naujas nuostatas (kad kiekviename bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime balsuoti „už“ turi abu Akcininką 2 sudarantys asmenys), nėra galimas;
- 39.3.2. Akcininkų sutarties įžanginėje dalyje šalys įtvirtino, kad visi sprendimai bendrovėje bus priimami laikantis šioje sutartyje ir

2015 m. vasario 6 d. Ketinimų protokole nustatytų taisyklių. Ketinimų protokolo 3.3 punkte šalys susitarė, kad „TT ir RASA visuose būsimuose pajininkų, narių ir UAB, UAB1 ir UAB2 akcininkų susirinkimuose dalyvaus atstovaujama TT ir balsuos bendrai visais turimais TT ir RASA balsais (sandorio paprastumo tikslais šio Ketinimų protokolo ir visų po to sekančių sandorių Šalimi (atstovu) bus laikoma TT)“. Iš to matyti, kad UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“ atstovaus vienas paskirtas asmuo – UAB „Tilžės turgus“, kuri savo ir UAB „Rasa“ balsais balsuos visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Akcininkų sutartimi Ketinimų protokolas nebuvo keistas. Atsižvelgiant į tai, minėtos Ketinimų protokole įtvirtintos nuostatos pagrindu darytina išvada, kad, išsiskyrus UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“ pozicijoms dėl tam tikro priimto klausimo visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, būtent UAB „Tilžės turgus“ turi būti laikomas Akcininko 2 atstove, turinčia teisę balsuoti visais UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Rasa“ balsais. Todėl Akcininkų sutarties spragas užpildant Ketinimų protokolo nuostatomis bendrovėje nėra susidariusi aklaivietės situacija;

- 39.3.3. Akcininkų sutartyje nenustatčius taisyklių, kaip turėtų būti elgiamasi išsiskyrus Akcininką 2 sudarančių asmenų pozicijoms, skaičiuojant balsus bendrovės visuotinių akcininkų susirinkimų metu, galėtų (turėtų) būti taikomos įstatymo nuostatos, o konkrečiai – ABĮ 27 straipsnio 8 dalies nuostata, įtvirtinanti, kad visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas laikomas priimtu, kai už jį gauta daugiau akcininkų balsų negu prieš.
- 39.4. Bendrovės dalyviai, patvirtindami naują 2018 m. spalio 22 d. bendrovės įstatų redakciją, pakeitė balsų skaičiavimo taisykles, bendrovės įstatų 4.25 punkte nustatydami, kad visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas laikomas priimtu, kai už jį gauta daugiau akcininkų balsų negu prieš, t. y. nustatė, kad nebereikia abiejų Akcininkų pritarimo tam, kad sprendimas būtų priimtas. Bendrovės įstatai ir Akcininkų sutartis neturėtų prieštarauti vieni kitiems. Kadangi Akcininkų sutartis ir bendrovės įstatai pagal savo esmę yra sandoriai, esant jų tarpusavio prieštaravimų, taikytinas vėliau sudarytas sandoris, t. y. vėliau sudarytas sandoris tam tikra apimtimi pakeičia kai kurias anksčiau sudaryto sandorio nuostatas. Be to, bendrovės įstatams turėtų būti suteikta pirmenybė (viršenybė), lyginant su Akcininkų sutartimi, kurios statusui teisės aktuose nėra suteikiama ypatingos reikšmės, atsižvelgiant į tai, kad bendrovės įstatai yra Juridinių asmenų registre išviešinamas dokumentas, o įstatymas nustato, kad įstatai yra vienas iš dokumentų, kuriais vadovaujasi bendrovė savo veikloje (ABĮ 2 straipsnio 8 dalis) bei reglamentuoja, kas turi būti nurodyta bendrovių įstatuose ([CK 2.47 straipsnio](#) 1 dalis).
- 39.5. Skundžiamoje nutartyje apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad informacija apie bendrovę pareiškėjai nebuvo teikiama tinkamai, nes: (1) kviečiami pareiškėjos atstovai atvyko susipažinti su dominančia informacija, bet pareiškė, kad susipažinimas su dokumentais jų nedomina, prašė padaryti visų bendrovės dokumentų kopijas, tai būtų reikšę neprotingas darbo ir laiko sąnaudas, kopijuojant visus bendrovės dokumentus, neužtikrinant tinkamos asmens duomenų apsaugos, konfidencialumo įsipareigojimų vykdymo, taip pat būtų reikšę netinkamą komercinių paslapčių apsaugos vykdymą, nes prašomi pateikti duomenys taptų žinomi asmenims, neturintiems teisės su jais susipažinti; (2) bendrovė 2019 m. lapkričio 29 d. ir 2020 m. sausio 21 d. raštais informavo pareiškėją dėl susipažinimo su bendrovės dokumentais tvarkos, prašė jos laikytis; (3) pareiškėjai (jos paskirtam valdybos nariui) buvo sudaryta galimybė išsamiai susipažinti su bendrovės dokumentais, kurie buvo susisteminti ir pateikti 2019 m. gruodžio 4 d. vykusiame bendrovės valdybos posėdyje pagal pareiškėjos reikalavimą, tačiau ji į minėtą valdybos posėdį neatvyko; (4) bendrovė objektyviai negalėjo pateikti dalies prašomų dokumentų dėl FNTT atliekamo ikiteisminio tyrimo, kadangi jie yra paimti FNTT ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų ir bendrovė jų neturi.
- 39.6. Net ir nustatęs netinkamą informacijos apie bendrovę teikimo pareiškėjai faktą (su kuo kategoriškai nesutiktina), apeliacinis teismas pagrįstai atsisakė pradėti bendrovės veiklos tyrimą, kadangi, laikantis kasacinio teismo praktikos, tyrimas neturėtų būti pradėtas, jei akcininko teisės galima apginti ekonomiškėmis priemonėmis, tokiais kaip informacijos gavimas pagal ABĮ 18 straipsnyje įtvirtintą procedūrą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 22 d. patvirtinta praktikos apžvalga dėl akcininkų teisių įgyvendinimo ir jų gynimo būdų).
- 39.7. Pareiškėjos cituojama kasacinio teismo praktika dėl ekspertų ir teismo darbo atskyrimo (civilinė byla [Nr. e3K-3-298-611/2020](#)) nagrinėjamoje byloje nėra aktualė, atsižvelgiant į tai, kad skiriasi nagrinėjamos civilinės bylos *ratio decidendi*: nagrinėjamoje byloje juridinio asmens veiklos tyrimas apskritai nebuvo pradėtas.
- 39.8. Skundžiamą nutartį priėmęs teismas privalėjo įvertinti atsakovų veiksmų teisėtumą, kadangi, nesant akivaizdžių abejonių dėl atsakovų veiksmų neteisėtumo, bendrovės veiklos tyrimas negalėtų būti pradėtas.
- 39.9. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, ikiteisminis tyrimas ir juridinio asmens veiklos tyrimas neturėtų būti dubliuojami. Tokios praktikos laikosi ir Lietuvos apeliacinis teismas (2019 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e2-1209-943/2019](#)). Nagrinėjamu atveju pareiškėja, kurios pareiškimo pagrindu buvo pradėti ikiteisminiai tyrimai, tyrimas Nr. 4-6-00014-20 (dėl tariamai bendrovės direktoriaus atlikto bendrovės turto pasisavinimo, apgaulingos buhalterinės apskaitos tvarkymo bei neteisingų duomenų apie pajamas, turtą nurodymo) bei tyrimas Nr. 01-6-00023-20 (dėl tariamo bendrovės direktoriaus atlikto dokumentų klastojimo), šioje juridinio asmens veiklos tyrimo byloje vėl kelia tuos pačius (ikiteisminiame tyrime analizuojamus) klausimus: (i) kaltina bendrovės direktorių bendrovės lėšų pasisavinimu (iššvaistymu); (ii) kaltina bendrovės direktorių netinkamu kainų nustatymu; (iii) kaltina bendrovės direktorių dokumentų klastojimu ir pan. Todėl minėti tyrimai negali būti dubliuojami.
- 39.10. Skundžiamą nutartį priėmęs teismas tinkamai nekaltumo prezumpcijos pagrindu nustatė, kad faktas, jog dėl bendrovės direktoriaus veiklos yra atliekamas ikiteisminis tyrimas, negali suponuoti abejonių dėl atsakovų veiklos teisėtumo. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, teismas šio fakto nesuabsoliutino. Teismas skundžiamą nutartimi nusprendė nepradėti bendrovės veiklos tyrimo tik tinkamai nustatęs, kad: nėra jokių abejonių dėl atsakovų veiklos teisėtumo; pareiškėja savo tariamai pažeistas teises gali ginti (ir gina) kitomis teisinėmis priemonėmis; pradėjus ir atlikus tyrimą, nebūtų pasiektas tikslas atkurti taiką tarp akcininkų bei užtikrinti tolimesnę bendrovės veiklą.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą

40. Juridinio asmens veiklos tyrimas yra reglamentuojamas [CK](#) antrosios knygos 2 dalies X skyriuje įtvirtintomis teisės normomis ([CK](#) 2.124 – 2.131 straipsniai). Vadovaujantis [CK 2.124 straipsniu](#), [CK](#) 2.125 straipsnyje išvardyti asmenys turi teisę prašyti teismo paskirti ekspertus, kurie ištirtų, ar juridinis asmuo, juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai veikė tinkamai ir, jei nustatoma netinkama veikla, taikyti priemones, nurodytas [CK](#) 2.131 straipsnyje. Remdamasis šiuo įstatyme įtvirtintu reglamentavimu, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad juridinio asmens veiklos tyrimo objektais gali būti: juridinio asmens veikla, juridinio asmens valdymo organų veikla ir juridinio asmens valdymo organų narių veikla. Be to, netinkama veikla gali apimti ir juridinio asmens dalyvių sprendimus, jei jie susiję su juridinio asmens valdymu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2005).
41. Juridinio asmens dalyviai paprastai tiesiogiai nedalyvauja valdant juridinį asmenį, bet yra suinteresuoti, kad įmonė veiktų tinkamai, nes juridinio asmens dalyviai suteikia juridiniam asmeniui kapitalą ir yra suinteresuoti tiek išsaugoti investicijas, tiek ir gauti iš investicijų naudos (pelno). Tokiu būdu juridinio asmens dalyvių tikslas tampa ir juridinio asmens tikslu. Todėl juridinio asmens veiklos tyrimas, kaip institutas, suteikia teisines priemones juridinio asmens dalyviams, atitinkantiems įstatyme įtvirtintus reikalavimus, kontroliuoti juridinio asmens valdymo tinkamumą. Tiesioginė juridinio asmens veiklos tyrimo procedūros paskirtis – esant pagrįstų abejonių, ištirti juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veiklos tinkamumą ir pašalinti juridinio asmens valdymo trūkumus, teismui taikant įstatyme nustatytas poveikio priemones.
42. Įstatymų leidėjas teisę kreiptis dėl juridinio asmens veiklos tyrimo suteikia juridinio asmens dalyviams, priklausomai nuo juridinio asmens teisinės formos, atitinkantiems [CK](#) 2.125 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus reikalavimus. Be to, teisę kreiptis dėl juridinio asmens veiklos tyrimo taip pat turi prokuroras, gindamas viešuosius interesus, kai juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veikla prieštarauja visuomenės interesams ([CK 2.125 straipsnio](#) 2 dalis).
43. Pagal bendrą taisyklę, įtvirtintą [CK 2.125 straipsnio](#) 1 dalies 1 punkte, taikomą akcinėms bendrovėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms, šios teisinės formos juridinio asmens veiklos tyrimą gali inicijuoti vienas ar keli akcininkai, kurių turimų ar valdomų akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/10 įstatinio kapitalo. Taigi juridinio asmens veiklos tyrimas visų pirma yra į smulkiųjų akcininkų teisių ir teisėtų interesų apsaugą nukreiptas specialusis akcininko teisių gynimo būdas. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, kaip akcininkų teisių gynimo priemonės, yra nurodęs, kad juridinio asmens veiklos tyrimo institutu siekiama įgyvendinti juridinio asmens valdymo kontrolę ir taip apsaugoti mažumos akcininkų privačius interesus, taip pat ir visų akcininkų, suinteresuotų tinkamu juridinio asmens veiklos plėtojimu, interesus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2014).
44. Juridinio asmens veiklos tyrimo tikslai yra dvejopi: nustatyti bendrovėje įvykusius faktus, susijusius su juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veiklos tinkamumu, bei pateikti jų įvertinimą (retrospektyvinis tikslas); atkurti santykius tarp konfliktuojančių šalių, taikant priemones, leidžiančias pagerinti juridinio asmens valdymą (perspektyvinis tikslas). Šie tikslai įgyvendinami, jei, atlikus juridinio asmens veiklos tyrimą, paaiškėtų, kad juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veikla yra netinkama, tuomet teismas, pritardamas ekspertų ataskaitoje nurodytoms išvadoms, galėtų pritaikyti vieną iš [CK 2.131 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytų priemonių. Be to, jau vien siekis inicijuoti juridinio asmens veiklos tyrimo procedūrą gali turėti prevencinį poveikį, atsižvelgiant į tai, kad pats kreipimosi į teismą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo faktas gali paskatinti juridinio asmens valdymo organus ar jų narius savanoriškai pašalinti nurodomus veiklos trūkumus, atsižvelgiant į tai, kad juridinio asmens veiklos tyrimas, jei jis būtų pradėtas, reikštų tiriamo juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių teisiu tam tikra apribojimą, kuri lemtų ekspertams įstatymo suteiktų teisių įgyvendinimas, o pats tyrimas taip pat galėtų padaryti neigiamą įtaką juridinio asmens dalykinei reputacijai.
45. Pats faktas, kad juridinio asmens dalyviai gali inicijuoti juridinio asmens veiklos tyrimą, nepaverčia šios procedūros vien tik juridinio asmens viduje kylančių konfliktų (konfliktų tarp akcininkų daugumos ir mažumos, tarp akcininkų ir valdymo organų ir pan.) sprendimo procedūra. Nors juridinio asmens tyrimo procedūra yra įgyvendinama per juridinio asmens dalyvius, siekiančius kontroliuoti įmonės valdymą, tačiau šis institutas taip pat tarnauja užtikrinant platesnius juridinio asmens kreditorių, darbuotojų interesus (išvengti įmonės veiklos nutrūkimo dėl netinkamo įmonės valdymo), taip pat ir viešąjį interesą (jei įmonės veikla prieštarauja visuomenės interesams), kadangi šia procedūra visų pirma siekiama išsaugoti juridinio asmens veiklos tęstinumą.
46. Juridinio asmens veiklos tyrimo procedūra susideda iš dviejų stadijų. Pirmosios stadijos metu asmuo kreipiasi į teismą su prašymu pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, paskiriant vieną ar daugiau ekspertų, kurie ištirtų įmonės veiklos ir jos valdymo tinkamumą. Teismas, gavęs pareiškimą ir išklauses šalių paaiškinimus, priima nutartį dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, jei yra pagrindas manyti, kad juridinis asmuo, juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai veikė netinkamai arba jų veikla prieštarauja visuomenės interesams. Juridinio asmens tyrimą atlieka teismo paskirti ekspertai, jie parengia juridinio asmens veiklos tyrimo ataskaitą ir pateikia teismo taikytinų priemonių, nurodytų [CK 2.131 straipsnio](#) 1 dalyje, rekomendacijas, jei nustato, kad juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veikla yra netinkama. Jei ekspertų ataskaitoje nustatyta, kad juridinio asmens (jo valdymo organų ar jų narių) veikla yra netinkama ir teismas tam pritaria, teismas antrosios stadijos metu sprendžia dėl vienos iš [CK 2.131 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintų priemonių taikymo.
47. Kasaciniame skunde nurodoma, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos dėl aplinkybių, kurios turi būti vertinamos, sprendžiant, ar pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, bei ignoravo juridinio asmens veiklos tyrimo tikslus. Pareiškėjos manymu, teismo vaidmuo sprendžiant, ar pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, turėjo apsiriboti pareiškime dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo nurodytų aplinkybių pagrįstumo preliminariniu įvertinimu, o ne konkrečių pažeidimų juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veikloje nustatymu. Tik ekspertai, o ne teismas, remdamasis įrodymų visuma, gali konstatuoti, jog atitinkamo juridinio asmens ar jo valdymo organų veikla yra netinkama.
48. Pagal [CK 2.126 straipsnio](#) 4 dalį, teismas, gavęs pareiškimą ir išklauses šalių paaiškinimus, priima nutartį dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, jei yra pagrindas manyti, kad gali būti [CK](#) 2.124 straipsnyje, 2.125 straipsnio 2 ar 3 dalyse nurodytos aplinkybės, arba pareiškimą atmeta. [CK](#) 2.124 straipsnyje įtvirtintos aplinkybės, galinčios būti juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo pagrindas, – tai galimai netinkama juridinio asmens, juridinio asmens valdymo organų ar jų narių veikla, o remiantis [CK 2.125 straipsnio](#) 2 dalimi – ir galimas tokios veiklos prieštaravimas visuomenės interesams.
49. Kadangi [CK](#) nedetalizuoja sąvokų „yra pagrindas manyti“ ir „netinkama veikla“ turinio, todėl jų turinys yra atskleidžiamas kasacinio teismo, kuriam yra pavesta įstatymo nustatyta tvarka užtikrinti vienodos teismų praktikos formavimą, praktikoje.
50. Netinkama juridinio asmens veikla reiškia netinkamą juridinio asmens valdymo organų ar jų narių veiklą. Kasacinio teismo praktikoje įstatymo formuluotė „netinkama veikla“ aiškintina kaip [CK](#) 2.86–2.87 straipsnio nuostatų, kurios taikomos tiek valdymo organui, tiek valdymo organo

nariui, pažeidimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2005; 2008 m. vasario 11 m. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-73/2008; 2010 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299/2010 ir kt.). Kadangi bendrovė ir jos valdymo organai sieja fiduciarinius, t. y. tarpusavio pasitikėjimo grindžiami, santykiai, todėl visi bendrovės valdymo organai privalo veikti išimtinai bendrovės interesais. Atsižvelgiant į tai, [CK](#) 2.87 straipsnyje įtvirtintos pareigos yra fiduciarinės prigimties (sąžiningumas ir protingumas, lojalumas, konfidencialumas, interesų konflikto vengimas), o jų pažeidimas lemia juridinio asmens valdymo organų ar jų narių veiklos kaip netinkamos kvalifikaciją.

51. Plėtodamas įstatymo formuluotės „netinkama veikla“ aiškinimą, kasacinis teismas yra nurodęs, kad ši įstatymo formuluotė aiškintina taip, kad kaip juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindas nurodomos netinkamos veiklos aplinkybės turi būti tokios, kurios iš esmės pažeistų mažumos akcininkų (narių, dalyvių) interesus ir trukdytų pasiekti juridinio asmens tikslus. Mažareikšmiai juridinio asmens (jo valdymo organo ar jo nario) veiklos trūkumai, net jei būtų rimtas pagrindas itarti tokius trūkumus esant, nėra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimo procedūrą, nes suinteresuotas asmuo savo teises galėtų ginti kitomis (ekonomiškėmis) teisių gynimo priemonėmis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-548/2013).
52. Kasacinis teismas, sprenddamas dėl teismo įsitikinimo lygio, pakankamo norint pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, yra išaiškinęs, kad įstatymo formuluotė „yra pagrindas manyti“ nereikalauja teismo įsitikinimo juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organu, jo nariu) netinkamos veiklos buvimu, tačiau užtenka, kad teismui kiltų pagrįstų abejonų, jog tokia veikla galėjo būti padaryta, t. y. sprendžiant, ar yra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, taikomas žemesnis įrodinėjimo standartas. Tačiau bet kokių atvejų juridinio asmens veiklos tyrimui turi būti pakankamas faktinis pagrindas tam, kad juridinio asmens veiklos tyrimas nebūtų pradedamas nesant įtarimų dėl netinkamos juridinio asmens veiklos. Aplinkybės, kuriomis grindžiamas veiklos netinkamumas, turi nurodyti asmenys (vienas ar keli), prašantys atlikti tyrimą. Teismas turi preliminariai įvertinti jam pateiktus įrodymus, patvirtinančius netinkamą juridinio asmens veiklą, tačiau neturi visapusiškai išnagrinėti tokių įrodymų tikrumą, patikimumą, neprivalo pašalinti prieštaravimų tarp skirtingų įrodymų. Šioje stadijoje teismo atliekamas netinkamos veiklos aplinkybių ir jas patvirtinančių įrodymų vertinimas yra skirtas aiškiai nepagrįstams, faktinio ir teisinio pagrindo neturintiems pareiškimams atmesti. Teismas, sprenddamas dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo, turi kiekvieną konkrečių atvejų įvertinti pareiškėjo nurodytus faktus ir aplinkybes ir spresti, ar jos kartu lemia pagrįstą tikinčiųjų egzistavimą, kad juridinio asmens veiklos tyrimas galėtų atskleisti netinkamą juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veiklą. Jei, įvertinęs jam pateiktus duomenis, teismas gali padaryti išvadą, kad yra pagrindas manyti, jog netinkama veikla buvo padaryta, juridinio asmens veiklos tyrimas pradedamas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-299/2010](#); 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-548/2013; 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146-695/2015; 2018 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-208-403/2018](#)).
53. Kasacinio teismo praktikoje taip pat nurodoma, kad asmenys, besikreipiantys dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, gali nurodyti netinkamos veiklos neigiamas pasekmes, o aplinkybės, ar juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veikla yra tinkama, nebūtinai turi būti akivaizdžios ir gali reikauti tyrimo (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1233/2002; 2008 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-73/2008](#)). Netinkamos veiklos pasekmėmis gali būti pripažįstamas gresiantis įmonės nemokumas, blogėjantis ar neišaiškėjusi juridinio asmens veiklos rezultatai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2005; 2008 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-73/2008](#)); egzistuojančios aplinkybės, trukdančios pelningai veikiančiam juridiniam asmeniui pasiekti dar geresnius veiklos rezultatus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-548/2013; 2018 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-208-403/2018](#)).
54. Teisėjų kolegija daro išvadą, kad civilinę bylą išnagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindą, o sprenddami dėl jų buvimą, dalyvaujančių byloje asmenų nurodytas aplinkybes bei pateiktus įrodymus vertino tiek, kiek tai būtina tam, kad būtų pasiektas pakankamas teismo įsitikinimo lygis, sprendžiant, ar kyla pagrįstų abejonų, jog juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veikla galėjo būti netinkama. Nagrinėjamoje byloje pareiškimas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą buvo grindžiamas aplinkybėmis dėl kiekybinio atstovavimo taisyklės pažeidimo; sandorių, susijusių su disponavimu UAB „Uno“ priklausančių ilgalaikiu turto, sudarymo be valdybos pritarimo; vadovo veiksmų, savavališkai išgryninant UAB „Uno“ lėšas ir teikiant tikrovės neatitinkančią informaciją valstybės institucijoms; UAB „Uno“ priklausančio turto pardavinėjimo žymiai mažesnėmis nei rinkos kainomis; akcininko teisės į informaciją pažeidimo; UAB „Uno“ susidariusios sprendimų įšaldymo situacijos; FNTT atliekamo ikiteisminio tyrimo, siekiant iširti galimai nusikalstamas bendrovės vadovo veikas; valdybos narių fiduciarinių pareigų pažeidimo. Apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad visos pareiškėjos nurodytos aplinkybės, išskyrus aplinkybę dėl jos teisės į informaciją pažeidimo, yra deklaratyvos ir nepagrįstos, t. y. konstatavo, kad sprendžiant dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo atliktas aplinkybių dėl netinkamos juridinio asmens veiklos įvertinimas nesukelia teismui pagrįstų abejonų juridinio asmens valdymo organų ar jų narių veiklos netinkamumu. Tai reiškia, jog klausima dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo išnagrinėti teismai šiame etape siekė ne išnagrinėti juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų, jų narių) veiklos netinkamumą, bet siekė nustatyti, ar yra įrodymais pagrįsta juridinio asmens netinkamo valdymo tikimybė. Teisėjų kolegijos vertinimu, byla nagrinėta teismai, nutardami nepradėti juridinio asmens veiklos tyrimo ir konstatuodami, kad ieškovės nurodytos aplinkybės nesudaro pakankamo pagrindo teismui abejojti atsakovo veiklos tinkamumu, nepažeidė juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo reglamentuojančių teisės normų. Todėl kasacinio skundo argumentai dėl nukrypimo nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos dėl įrodinėjimo standarto ir aplinkybių, kurios turi būti vertinamos juridinio asmens veiklos tyrimo bylos iškelimo etape, yra atmestini kaip nepagrįsti.
55. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas, be kita ko, sudaro įmonėje susiklosčiusios teisinės aklavietės (sprendimų įšaldymo) situacijos bei ieškovės, kaip akcininkės, teisės į informaciją pažeidimo, įvertinimo apeliacinės instancijos teismo procesiniame sprendime pagrįstumas ir teisėtumas, sprendžiant dėl pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Kadangi šiomis aplinkybėmis grindžiamas kasacijos pagrindų egzistavimas, todėl teisėjų kolegija dėl jų pasisako atskirai.

Dėl teisinės aklavietės (sprendimų įšaldymo) situacijos kaip pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą

56. Akcinės bendrovės dalyviui – akcininkui – teisės ir pareigos bendrovei suteikia jo turimos šios bendrovės akcijos. [CK](#) 1.102 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad akcija – tai vertybinis popierius, patvirtinantis jos turėtojo (akcininko) teisę dalyvauti valdant įmonę, įeiti įstatymai nenustatę ko kito, teisę gauti akcinės įmonės pelno dalį dividendais ir teisę į dalį įmonės turto, likusio po jos likvidavimo, ir kitas įstatymo nustatytas teises. Viena iš neturtinių akcininko teisių yra teisė dalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose ir pagal akcijų suteikiamas teises juose balsuoti. Balsuodami visuotiniame akcininkų susirinkime akcininkai įgyvendina teisę kontroliuoti turimas investicijas (nuosavybę). Nors visuotinis akcininkų susirinkimas neįgyvendina valdymo funkcijų, tačiau dalyvių susirinkimas, neperžengdamas jam įstatymo priskirtos kompetencijos ribų, sprendžia svarbiausius ir paprastai su ilgalaikė įmonės veiklos perspektyva susijusius, nekasdienius veiklos klausimus. Todėl balsavimo teisė visuotiniuose akcininkų susirinkimuose akcininkui užtikrina dalyvavimą strateginiame įmonės valdyme. Kadangi akcininkai, kaip investuotojai, nėra sąistomi fiduciarinių santykių su bendrove ar kitais akcininkais, todėl balsuodamas akcininkas veikia savo nuožiūra (išskyrus keletą įstatyme įtvirtintų išinčių).
57. Ilgainiui pasikeitus juridinio asmens dalyvių požiūris į juridinio asmens valdymą ar jo veiklos perspektyvas ar kitokios priežastys gali lemti juridinio asmens dalyvių nesutarimus. Tarp akcininkų susiklosčiusi konfliktinė situacija, bendrovėje gali susidaryti teisinės aklavietės arba sprendimų įšaldymo (angl. *deadlock*) situacija, kai tam tikrą besitęsiantį laiką tarpą nėra priimami visuotinio akcininkų susirinkimo ar valdybos

sprendimai, nes jiems priimti nesusidaro reikiama balsų dauguma. Konfliktinė situacija, kai vieno ar kelių juridinio asmens dalyvių interesai pažeidžiami įvairiausiškai ir trunka ilgesnį laiką, lemia ne tik juridinio asmens dalyvio interesų pažeidimą, bet ir yra žalinga pačiam juridiniam asmeniui, nes objektyviai trukdoma ar apsunkinama jo veikla.

58. Aklavietės situacija dažniausiai susidaro bendrovėse, kuriose akcininkų ar akcininkų grupių balsai yra pasiskirstę po lygiai, dėl ko, nesant sutarimo, sprendimai bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime nepriimami, nes nė vienas iš akcininkų neturi sprendimų priėmimą lemiančios balsų daugumos. Aklavietės situacija taip pat galima nuosavybės teise valdomų bendrovės akcijų suteikiamų balsų pasiskirstymo akcininkams kitomis dalimis atvejais ar kai sprendimui priimti reikalinga kvalifikuota balsų dauguma ir nėra vieno reikiamą balsų daugumą turinčio akcininko, o kooperuodamiesi smulkieji akcininkai blokuoja sprendimų visuotiniame akcininkų susirinkime priėmimą. Todėl bendrovėje, kurioje vienas akcininkas turi 50 proc. bendrovės akcijų, o kiti du smulkieji akcininkai – po 25 proc. akcijų, smulkieji akcininkai, balsuodami priešingai nei 50 proc. bendrovės akcijų turintis akcininkas, gali sukurti aklavietės situaciją. Pažymėtina, kad aklavietės situacija bendrovėje gali susiklostyti ir tais atvejais, kai, nesant reikiamos balsų daugumos, nepriimami valdybos sprendimai (pavyzdžiui, tais atvejais, kai tam tikri valdybos nariai atstovauja akcininkų, tarp kurių susiklosčiusi konfliktinė situacija, interesams).
59. Tam, kad įmonėje susiklosčiusi situacija galėtų būti pripažįstama teisine aklaviete, jai turi būti būdingas tęstinumas. Aklaviete paprastai nelaikoma situacija, kai visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas nepriimamas vieną kartą. Aklavietės atveju dėl to paties į visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę įtraukto klausimo per tam tikrą laikotarpį turi būti balsuojama keletą kartų, o kiekvieną kartą įvykęs balsavimas turi pasibaigti sprendimo visuotiniame akcininkų susirinkime nepriėmimu. Tokiu atveju laiko tarpas tarp visuotinių akcininkų susirinkimų suteikia akcininkams galimybę ieškoti bendro sutarimo. Išėitis iš susidariusios situacijos būdai gali būti nurodyti ir akcininkų sutartyse (pavyzdžiui, mediacija, eksperto paskyrimas, kad jis dėl spręstino klausimo pateiktų savo išvadą, į kurią akcininkai įpareigojami atsižvelgti, svarstydami tą patį klausimą pakartotiniame visuotiniame akcininkų susirinkime, ir kt.).
60. Kadangi nuolatiniai akcininkų ginčai gali turėti įtakos tinkamam įmonės valdymui ir įmonės veiklos tęstinumui, iškyla priemonių, kurios gali būti naudojamos akcininkų ginčams išspręsti, siekiant nutraukti įmonėje susidariusią teisinę aklavietės (angl. *deadlock*) situaciją, poreikis. Tokių priemonių pavyzdžiai galėtų būti tiek įmonės likvidavimas, priverstinis akcijų (teisių, pajų) pardavimas, juridinio asmens veiklos tyrimas.
61. Pažymėtina, kad juridinio asmens veiklos tyrimas galėtų būti laikomas tinkama išėjimo iš susidariusios teisinės aklavietės situacijos procedūra, kai kitos priemonės konkrečiu atveju būtų neefektyvios arba nebūtų įstatyme įtvirtintų jų taikymo sąlygų, o ginčo šalys siektų išsaugoti juridinio asmens veiklos tęstinumą. Tokiu atveju juridinio asmens veiklos tyrimas galėtų būti laikomas tinkama tarp akcininkų atsiradusios konfliktinės situacijos sprendimo procedūra ne tik dėl priemonių, kurios galėtų būti taikomos teismo, jei ekspertų atlikto juridinio asmens veiklos tyrimo metu paaiškėtų, kad juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veikla yra netinkama, o teismas tam pritartų (pavyzdžiui, juridinio asmens valdymo organų narių įgaliojimų laikinas sustabdymas ar asmens pašalinimas iš valdymo organų narių, laikinų juridinio asmens valdymo organų narių paskyrimas, juridinio asmens organo nario balsavimo teisės laikinas perdavimas kitam asmeniui ir kt.), tačiau ir dėl to, kad pagrindinis juridinio asmens veiklos tyrimo tikslas – užtikrinti juridinio asmens veiklos tęstinumą, o sprendimas likviduoti juridinį asmenį galėtų būti priimtas išimtinu atveju, jeigu tai neprieštarautų kitų juridinio asmens dalyvių ar darbuotojų interesams arba viešajam interesui ([CK 2.131 straipsnio](#) 3 dalis).
62. Pažymėtina, kad aplinkybė, jog bendrovėje yra susiklosčiusi sprendimų įšaldymo situacija visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų priėmimo procese, vertinant ją kartu su kitais byloje pateiktais įrodymais, laikytina galinčia sudaryti pagrindą abejoti juridinio asmens veiklos tinkamumu. Nors aklavietės atveju bendrovės veikla nebūtinai turi būti paralyžuota, o įmonė gali toliau vykdyti savo veiklą, tačiau tokia bendrovėje susiklosčiusi situacija gali trukdyti imonei pasiekti jai tuo metu geriausiai imanomus veiklos rezultatus. Nors kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad blogėjantys ar neaiškūs juridinio asmens veiklos rezultatai gali būti vienas iš pagrindų itarti netinkamą juridinio asmens veiklą, tačiau tai nereiškia, kad, juridiniam asmeniui nebloginant rezultatų ir juos atskleidžiant, juridinio asmens veikla yra tinkama. Pažymėtina, kad kasacinis teismas, sprenddamas dėl pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, pripažino, jog juridinio asmens veiklos tyrimas gali būti pradedamas ir tais atvejais, kai bendrovė veikia pelningai, kadangi net ir pelningai veikiantis juridinis asmuo gali pažeisti mažumos dalyvių (akcininkų) interesus, juridinio asmens veikla gali būti neteisėta, pažeidžianti viešosios teisės normas ar visuomenės interesus, o jo veiklos rezultatai galėtų būti dar geresni (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-548/2013).
63. Nagrinėjamu atveju byla išnagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pripažino, kad UAE „Uno“ nėra susidariusi teisinė aklavietės situacija, kadangi sprendimai įmonėje yra priiminėjami, o pareiškėja UAB „Rasa“, siekdama pasinaudoti savo teise reikalauti atšaukti bendrovės vadovą iš einamų pareigų, netinkamai ją įgyvendina, kadangi pagal Akcininkų sutarties 7.4.4 punktą UAB „Rasa“ šia savo teise gali įgyvendinti tik veikdama kartu su akcininke UAB „Tilžės turgus“, nes jos, veikdamos kartu, sudaro Akcininką 2. Akcininką 2 sudarančių akcininkų suderintos valios nebuvimas, reikalaujant atšaukti bendrovės vadovą iš einamų pareigų, taip pat įgyvendinant neeilinio visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisę, siekiant nuspręsti dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių atšaukimo iš einamų pareigų, suteikia pagrindą daryti išvadą, kad egzistuoja Akcininką 2 sudarančių mažųjų akcininkų tarpusavio nesutarimas, o ne sprendimų įšaldymo situacija įmonės viduje.
64. Pažymėtina, jog pagal bendrąją įstatyme įtvirtintą taisyklę bendrovės vadovą renka ir atšaukia bei atleidžia iš pareigų bendrovės valdyba (jeigu valdyba nesudaroma, – stebėtojų taryba, o jeigu nesudaroma ir stebėtojų taryba, – visuotinis akcininkų susirinkimas) (ABĮ 37 straipsnio 3 dalis). Remiantis ABĮ 20 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintu reglamentavimu, visuotinis akcininkų susirinkimas turi išimtinę teisę atšaukti tik jo išrinktą bendrovės vadovą.
65. Nagrinėjamu atveju nėra pagrindo sutikti su kasacinio skundo argumentu, kad buvo pažeista pareiškėjos UAB „Rasa“ teisė reikalauti atšaukti bendrovės vadovą ir kad įmonė dėl šio klausimo yra atsidūrusi teisinės aklavietės situacijoje. UAB „Uno“ istatuose įtvirtinta bendroji bendrovės vadovo išrinkimo ir atšaukimo reguliuojanti taisyklė atitinka įstatymo reglamentavimą, kuriuo remiantis bendrovės vadovą renka ir atšaukia bei atleidžia iš pareigų bendrovės valdyba (Istatų 4.42 punkto 2 papunktis, 4.45 punktas). Tačiau Akcininkų sutartimi teisė reikalauti atšaukti vadovą iš einamų pareigų suteikiama ir bendrovės akcininkams. Remiantis Akcininkų sutarties 7.4.4 punktu, *bet kuri iš šalių* turi teisę bet kada (net ir nenurodyma priežasties) reikalauti atšaukti bendrovės direktorių iš einamų pareigų (o iki atšaukimo apriboti jo įgaliojimus). Akcininkų sutarties preambuloje įtvirtinta, kad jos šalys yra Akcininkas 1 ir Akcininkas 2. Atsižvelgiant į tai, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad Akcininkų sutartyje įtvirtintą jos šalims suteiktą teisę reikalauti atšaukti vadovą iš einamų pareigų gali įgyvendinti UAB „Uno“ akcininkai, veikdami tiek kartu, tiek atskirai kaip Akcininkas 1 ar Akcininkas 2. Pagal Akcininkų sutartį UAB „Uno“ Akcininku 1 laikoma UAB „Gavera“, o Akcininku 2 – UAB „Tilžės turgus“ kartu su UAB „Rasa“. Todėl teisę reikalauti atšaukti UAB „Uno“ vadovą jos akcininkė UAB „Rasa“ gali įgyvendinti tik veikdama kartu su UAB „Tilžės turgus“, kaip Akcininkas 2. Kadangi pareiškėja nėra subjektas, turintis teisę vienvaldiškai reikalauti atšaukti bendrovės vadovą iš einamų pareigų, kiti argumentai dėl pareiškėjos teisės inicijuoti neeilinį visuotinį akcininkų susirinkimą dėl sprendimo atšaukti UAB „Uno“ vadovą iš einamų pareigų pažeidimo ir dėl bendrovėje susidariusios dėl šio klausimo sprendimo įšaldymo situacijos neturi teisinės reikšmės šiame kontekste vertinant UAB „Uno“ valdymo organų ir jų narių veiklos tinkamumą. Tik tinkamas teisės reikalauti atšaukti bendrovės vadovą iš einamų pareigų inicijavimas, vadovaujantis Akcininkų sutarties 7.4.4 punktu, sudarytų pagrindą sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą ir lemti abiejų Akcininkų (Akcininko 1 ir Akcininko 2) pareigos visuotiniame akcininkų susirinkime balsuoti už tokios bendrovės vadovo atšaukimą atsiradimą, tokiu būdu išvengiant sprendimo dėl bendrovės vadovo atšaukimo įšaldymo situacijos.
66. Kasaciniame skunde pareiškėja, teigdama, kad bendrovėje yra susiklosčiusi teisinė aklavietės situacija, nurodo, kad UAB „Uno“ visuotinio akcininkų susirinkimo priimami sprendimai yra neteisėti, nes juos priimant buvo nepagrįstai taikomos ABĮ įtvirtintos balsų perskaičiavimo taisyklės (ABĮ 27 straipsnio 8 dalis, 28 straipsnis), atsižvelgiant į tai, kad, laikantis Akcininkų sutartyje ir bendrovės įstatuose įtvirtinto

reglamentavimo, Akcininką 2 sudarančių akcininkų UAB „Rasa“ ir UAB „Tilžės turgus“ valia dėl visuotiniame akcininkų susirinkime priimamų sprendimų priėmimo turi būti išreikšta suderintai.

57. Teisėjų kolegija pabrėžia, kad teisinės akliavietės situacija susiklosto tais atvejais, kai sprendimai bendrovėje nepriimami, o ne tada, kai juos priimančiam sprendimui priėmimo tvarkos reikalavimai. Todėl kasacinio skundo argumentai dėl Akcininkų statutyje ir UAB „Uno“ įstatuose įtvirtintos visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų priėmimo tvarkos pažeidimų, taikant ABĮ įtvirtintas balsų perskaičiavimo taisykles (ABĮ 27 straipsnio 8 dalis, 28 straipsnis), neturi teisinės reikšmės, sprendžiant juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo klausimą, kadangi: visų pirma, visuotinio akcininkų susirinkimo ar jo dalyvių veikla negali būti tyrimo, pasitelkiant juridinio asmens veiklos tyrimo institutą, objektas, atsižvelgiant į tai, kad dalyvių susirinkimas nelaikomas bendrovės valdymo organu, o byloje nėra duomenų, kad UAB „Uno“ visuotinis akcininkų susirinkimas priėmė su juridinio asmens valdymu susijusius sprendimus ([CK 2.82 straipsnio](#) 2 dalis, ABĮ 19 straipsnio 1, 2 dalys); antra, pareiškėja savo pažeistas subjektyvias teises ir teisėtus interesus dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų priėmimo tvarkos pažeidimų gali ginti pasinaudodama savarankišku civilinių teisių gynbos būdu – pareiškėdama ieškinį dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų pripažinimo negaliojančiais ir tokiu būdu atkurdama iki ginčijamų sprendimų priėmimo buvusią padėtį ([CK 2.82 straipsnio](#) 4 dalis, ABĮ 19 straipsnio 10 dalis).

Dėl akcininko teisės į informaciją pažeidimo kaip pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą

58. Kasaciniame skunde pareiškėja nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas, pripažinęs jos, kaip akcininkės, neturtinės teisės į informaciją pažeidimą, nepagrįstai atsisakė pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą.
59. Akcininko neturtinę teisę nuolat gauti informaciją iš bendrovės reglamentuoja ABĮ 18 straipsnis, pagal kurį akcininkas turi teisę gauti tam tikrą informaciją tiesiog raštu jos pareikalavęs iš bendrovės. Papildomų teisių susipažinti su bendrovės informacija, kuri reikšminga sprendžiant dėl balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime, akcininkas įgyja prieš visuotinį akcininkų susirinkimą ABĮ 26 straipsnio 10 dalyje nustatyta tvarka. Be to, akcininkas gali iš anksto bendrovei pateikti klausimų, į kuriuos turi būti atsakyta iki visuotinio akcininkų susirinkimo datos ABĮ 16 straipsnio nurodyta tvarka. Be to, viena iš juridinio asmens veiklos tyrimo funkcijų – surinkti informaciją mažumos akcininkui, turinčiam bent dešimt procentų akcijų, jei akcininkas negali gauti informacijos ABĮ nustatyta tvarka ir yra pagrindas spręsti, kad bendrovė valdoma netinkamai (doktrinoje teisė inicijuoti juridinio asmens veiklos tyrimą vadinama teise į informaciją pagal specialią procedūrą).
70. Nuo 2017 m. lapkričio 29 d. įsigaliojo ABĮ 18 straipsnio, reglamentuojančio akcininko teisę į informaciją, nauja redakcija, kurios pirmoje dalyje nurodyta, kad, akcininkui raštu pareikalavus, bendrovė ne vėliau kaip per 7 dienas nuo reikalavimo gavimo dienos privalo sudaryti akcininkui galimybę susipažinti ir (ar) pateikti bendrovės įstatų, metinių ir tarpinių finansinių ataskaitų rinkinių, bendrovės metinių ir tarpinių pranešimų, auditoriaus išvadų ir finansinių ataskaitų audito ataskaitų, visuotinių akcininkų susirinkimų protokolų ar kitų dokumentų, kuriais įforminti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai, stebėtojų tarybos pasiūlymų ar atsiliepimų visuotiniams akcininkų susirinkimams, akcininkų sąrašų, stebėtojų tarybos ir valdybos narių sąrašų, kitų bendrovės dokumentų, kurie turi būti vieši pagal įstatymus, taip pat kitų bendrovės įstatuose nurodytų dokumentų kopijas. Bendrovė gali atsisakyti sudaryti akcininkui galimybę susipažinti ir (ar) pateikti dokumentų, susijusių su bendrovės komercine (gamybine) paslaptimi, konfidencialia informacija, kopijas, išskyrus atvejus, kai bendrovės informacija akcininkui būtina įgyvendinti kituose teisės aktuose nustatytus imperatyvius reikalavimus ir akcininkas užtikrina tokios informacijos konfidencialumą. Bendrovė privalo sudaryti akcininkui galimybę susipažinti su kita bendrovės informacija ir (ar) pateikti dokumentų kopijas, jeigu tokia informacija ir dokumentai, įskaitant informaciją ir dokumentus, susijusius su bendrovės komercine (gamybine) paslaptimi ir konfidencialia informacija, akcininkui būtini vykdant kituose teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir akcininkas užtikrina tokios informacijos ir dokumentų konfidencialumą. Bendrovė atsisako akcininkui pateikti dokumentų kopijas, jeigu negalima nustatyti dokumentų pareikalavusio akcininko tapatybės. Atsisakymą sudaryti akcininkui galimybę susipažinti ir (ar) pateikti dokumentų kopijas bendrovė turi įforminti raštu, jeigu akcininkas to pareikalauja. Ginčus dėl akcininko teisės gauti informaciją sprendžia teismas.
71. Kasacinis teismas, aiškindamas ABĮ 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą aktualų reguliavimą, yra nurodęs, kad būtent informacijos pobūdis lemia tiek akcininko teisės į informaciją apimtį, tiek ir bendrovės eilėsenos informacijos atskleidimo akcininkui procese ribas. Įstatymu leidėjas ABĮ 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtino akcininko teisę į trečiojo pobūdžio informaciją. Visu pirma, bendrovė turi suteikti akcininkui visa ABĮ 18 straipsnio 1 dalyje konkrečiai įvardyta akcininko reikalaujama bendro pobūdžio informaciją (leisti susipažinti ir pateikti kopijas), nepriklausomai nuo akcininko turimų akcijų skaičiaus bendrovėje, t. y. bendrovės įstatų, metinių ir tarpinių finansinių ataskaitų rinkinius, bendrovės metinių ir tarpinių pranešimų, auditoriaus išvadų ir finansinių ataskaitų audito ataskaitas, visuotinių akcininkų susirinkimų protokolus ar kitus dokumentus, kuriais įforminti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai, stebėtojų tarybos pasiūlymus ar atsiliepimus visuotiniams akcininkų susirinkimams, akcininkų sąrašus, stebėtojų tarybos ir valdybos narių sąrašus, kitus bendrovės dokumentus, kurie turi būti vieši pagal įstatymus. Antra, akcininkas, be informacijos, nurodytos įstatyme, turi teisę į kita bendrovės įstatuose nurodytą informaciją ir dokumentus, dėl kurios prieinamumo akcininkams buvo nuspręsta tvirtinant bendrovės įstatus. Trečia, akcininkas turi teisę susipažinti su kita bendrovės informacija ir (ar) gauti dokumentų kopijas, jeigu tokia informacija ir dokumentai akcininkui būtini vykdant kituose teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Pastarąją informaciją apima informacija ir dokumentus, susijusius su bendrovės komercine (gamybine) paslaptimi ir konfidencialia informacija, jeigu akcininkas užtikrina tokios informacijos ir dokumentų konfidencialumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-133-1075/2021, 30–32 punktai).
72. Apeliacinės instancijos teismas, atlikęs byloje esančių įrodymų vertinimą, nusprendė, kad UAB „Uno“ vadovo atsakymai, įforminti 2019 m. lapkričio 29 d. ir 2020 m. sausio 21 d. pareiškėjai UAB „Rasa“ adresuotais raštais, kuriais atsisakyta suteikti prašomą informaciją ir dokumentus bei jų kopijas, kelia abejonių dėl atsisakymo teikti tokią informaciją pagrįstumo ir pažeidžia akcininko teisę į informaciją, tačiau nesudaro savarankiško pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, kadangi pareiškimą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pateikusi akcininkė neįrodė, jog jos prašoma pateikti informacija yra esminė, be kurios ji negali įgyvendinti kitų savo kaip akcininkės teisių: vienas įmonės valdybos narių yra pareiškėjos atstovas V. U., kuriam kaip valdybos nariui yra prieinama visa su įmonės valdymu susijusi informacija; šalių nesutarimai dėl informacijos neteikimo nėra pastovūs, pasikartojantys ir prasidėjo tik 2019 m. pabaigoje; ABĮ 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ginčus dėl akcininko teisės gauti informaciją sprendžia teismas, o tai suteikia teisę akcininkui, kurio teisę gauti informaciją buvo pažeista, kreiptis į teismą su konkrečiais prašymais; akcininkų ir valdymo organų nesutarimas dėl informacijos teikimo, kaip yra nagrinėjamu atveju, savaime nėra savarankiškas pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą.
73. Pažymėtina, kad akcininko teisės į juridinio asmens veiklos tyrimą ir teisės į informaciją ryšys yra labai glaudus. Pažeidus akcininko teisę į informaciją, jis neturi galimybės tinkamai įvertinti bendrovės valdymo tinkamumo, spręsti, ar nepažeidžiami bendrovės veiklos tikslai, ir, kaip bendrovės dalyvis, besinaudojantis balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime teise, priimti išsamia ir objektyvia informacija apie įmonės veiklą grindžiamus kolektyvinius su bendrovės veikla susijusius investicinius sprendimus. Todėl siekis inicijuoti juridinio asmens veiklos tyrimą pripažįstamas sudarančiu pagrindą akcininkui gauti informaciją ir dokumentų kopijas ir lemia bendrovės pareigos dėl jų pateikimo akcininkui atsiradimą, kadangi informacija ir dokumentai tokiu atveju akcininkui būtini vykdant teisės aktuose nustatytus reikalavimus.
74. Juridinio asmens veiklos tyrimas yra vienas iš būdų, kuriuo pasinaudodami smulkieji akcininkai, padedant teismo paskirtiems ekspertams, gauna informaciją apie įmonę, jos veiklą bei valdymą, atsižvelgiant į tai, kad teismo paskirti ekspertai juridinio asmens veiklos tyrimo metu rengia ataskaitą ir pateikia rekomendacijas naudojamesi jiems [CK 2.128](#) straipsnyje suteiktomis teisėmis: tikrinti juridinio asmens dokumentus; apklausti juridinio asmens dalyvius, organų narius ir darbuotojus, taip pat asmenis, kurie tiriamojo laikotarpio metu buvo juridinio asmens nariai,

organų nariai ar darbuotojai; patikrinti juridinio asmens turta; teismui suteikus ekspertams teisę – gauti dokumentus bei informaciją iš atitinkamų valstybės institucijų. Tačiau tam, kad teismas legitimuotų teisminę juridinio asmens veiklos tyrimo procedūrą, priimdamas nutartį dėl šios procedūros pradėjimo, jau pirmiame etape, sprendžiant, ar pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, turi būti nurodyta pakankamai konkrečių aplinkybių, dėl ko pareiškėjas mano, kad juridinis asmuo, jo valdymo organai ar jų nariai neveikė tinkamai. Tai reiškia, kad teisminė juridinio asmens veiklos tyrimo procedūra savaime negali būti naudojama kaip būdas, siekiant gauti įrodymus, kurie pagrįstų bendrovės, jos valdymo organų ar jų narių veiklos netinkamumą, kadangi pagrįstos abejonės dėl valdymo organų ar jų narių valdymo veiklos netinkamumo turi būti konstatuotos tuo metu, kai teismas sprendžia, ar pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Tai neužkerta kelio pareiškėjui, pateikiant prašymą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, kartu prašyti teismą pirmiame etape, dar iki priimančios sprendimą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo, išreikšauti atitinkamus įrodymus, kurių pagrindu pareiškėjas galėtų patikslinti savo pareiškimą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo (CPK 135 straipsnio 2 dalis, 198 straipsnio 1 dalis, 199 straipsnis). Tuo tarpu kai tarp akcininko ir bendrovės kyla ginčas dėl informacijos suteikimo, šis ginčas turi būti sprendžiamas teisme pagal akcininko bendrovei pareišką reikalavimą dėl informacijos ir dokumentų jam pateikimo, kaip tai nustatyta ABĮ 18 straipsnio 1 dalyje, bet ne inicijuojant teisminę juridinio asmens veiklos tyrimo procedūrą, nepaisant to, kad informacijos ir dokumentų kopijų akcininkui pateikimas, už kuri yra atsakingas bendrovės vadovas, yra susijęs su jo, kaip vienasmenio valdymo organo, veiklos tinkamumu. Sudėtingos ir brangios juridinio asmens veiklos tyrimo procedūros pradėjimas, siekiant tokiu būdu surinkti su galimu juridinio asmens, jo valdymo organu ar jo nariu veiklos netinkamumu susijusius įrodymus, nesant pagrįstų abejonų juridinio asmens valdymo tinkamumu, būtų nesuderinamas su proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principais. Be to, juridinio asmens veiklos tyrimo institutas turėtų būti taikomas, kai siekiamą ištirti galimai netinkamą juridinio asmens veiklą sudaro keletas epizodų, reikalaujančių kompleksinio įmonės veiklos patikrinimo pasitelkiant ekspertus, kai kitos akcininkų teisių gynimo priemonės būtų neveiksningos.

75. Kita vertus, teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad akcininko teisės į informaciją pažeidimas kvalifikuotinas netinkama bendrovės valdymo organo (paprastai vadovo) veikla, pripažįsta, kad sistemingas ir besitęsiantis smulkiojo akcininko teisės į informaciją pažeidimas, trukdant įgyti informaciją, kuri reikalinga vykdant teisės aktuose numatytus reikalavimus, kai tokia netinkama valdymo organo veikla iš esmės yra pažeidžiamos smulkiojo akcininko teisės, galėtų būti pripažįstamas sudarančiu pagrindą pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Tokiais atvejais akcininkui tenka pareiga įrodyti pažeidimo pobūdį (pažeidimo sistemingumą ir tęstinumą) bei kaip toks pažeidimas iš esmės pažeidžia jo, kaip akcininko, teisės ir varžo jo galimybes įvykdyti teisės aktuose numatytus reikalavimus.
76. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija daro išvadą, kad vien tik pareiškėjos teisės į informaciją pažeidimo konstatavimas, nenustačius šios nutarties 75 punkte nustatytų aplinkybių, leidžiančių šį jos teisės pažeidimą kvalifikuoti esminiui, negalėjo nulemti juridinio asmens veiklos tyrimo procedūros pradėjimo pagrindo.

Dėl atliekamo ikiteisminio tyrimo

77. Ikteisminis tyrimas dėl galimai nusikalstamų bendrovės vadovo veikų nėra kliūtis pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą dėl netinkamos bendrovės vadovo veikos, atsižvelgiant į tai, kad skiriasi jų tikslai ir priemonės, kurias gali taikyti teismas, nustatęs, kad buvo atlikta neteisėta veika (veikla). Tačiau tai, kad pareiškimas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą yra grindžiamas netinkama bendrovės vadovo veikla, dėl kurios pradėtas ikiteisminis tyrimas, esant pagrįstam įtarimui dėl galimai nusikalstamų veikų, nesudaro savarakiško pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą.
78. Minėta, kad teismui sprendžiant, ar konkrečiai nagrinėjamu atveju yra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą, taikomas žemesnis įrodinėjimo standartas, kuris reiškia, jog teismas neturi pasiekti įsitikinimo dėl įrodinėtinų aplinkybių, kad juridinis asmuo (juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai) veikė netinkamai, egzistavimo, bet užtenka įsitikinti, kad netinkama veikla galėjo būti padaryta. Šiam teismo įsitikinimui pasiekti taikomos bendrosios įrodinėjimo civiliniame procese reglamentuojančios teisės normos, o šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriais grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių CPK nustatyta tvarka nereikia įrodinėti (CPK 178 straipsnis). Ikteisminio tyrimo institucijos sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą neatleidžia pareiškimą dėl juridinio asmens tyrimo pateikusios šalies nuo aplinkybių, susijusių su netinkama juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veikla, įrodinėjimo, kadangi toks ikiteisminio tyrimo institucijos sprendimas neturi prejudicinės galios, o įstatymų leidėjas nėra išreiškęs valios dėl netinkamos juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veiklos prezumpcijos taikymo procese dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo, kai dėl tos pačios veiklos yra pradėtas ikiteisminis tyrimas, įtariant, kad asmuo padarė nusikalstamą veiką (CPK 182 straipsnis). Todėl ikiteisminio tyrimo institucijos sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą dėl juridinio asmens valdymo organų ar jų narių veiksmų, kurie sudaro ir pareiškimo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindą, turi būti vertinamas kartu su kitais juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veiklos netinkamumą patvirtinančiais įrodymais, kurių pagrindu sprendžiama dėl pagrindo pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą egzistavimo.
79. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog ikiteisminio tyrimo vykdymas yra viena iš reikšmingų aplinkybių, sprendžiant dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pagrindų pagrįstumo, tačiau savaime tai nėra pagrindas pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą. Nesant byloje duomenų, kad buvo pažeistos įrodymų tyrimą ir vertinimą reglamentuojančios teisės normos, sprendžiant dėl pagrindų pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą egzistavimo, nagrinėjamu atveju nėra pagrindo daryti priešingą išvadą nei ta, kurią padarė civilinė byla išnagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai.

Dėl bylos procesinės baigties

80. Šioje nutartyje išdėstytų argumentų pagrindu kasacinis teismas konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepažeidė juridinio asmens veiklos tyrimo pradžių reglamentuojančių teisės normų, nusprenddamas, kad nagrinėjamoje byloje nėra pagrindo pradėti tokio tyrimo, ir nenukrypė nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos šių normų aiškinimo ir taikymo praktikos, todėl skundžiama nutartis pripažįstama pagrįsta ir teisėta, o kasacinis skundas atmestinas.
81. Kiti kasacinio skundo argumentai, atsižvelgiant į pirmiau teisėjų kolegijos pateiktus išaiškinimus ir motyvus, neturi teisinės reikšmės teisiniui bylos rezultatui, taip pat vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

82. CPK 93 straipsnio 1 dalis nustato, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal CPK 98 straipsnio 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai

nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.

83. Atmetus kasacinį skundą, atsakovų ir trečiųjų asmenų atsakovų pusėje turėtos bylinėjimosi išlaidos priteistinos iš pareiškėjos, o pareiškėjos turėtos bylinėjimosi išlaidos nėra atlygintinos.
84. Atsakovė UAB „Uno“ kasaciniame teisme patyrė 847 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti už atsiliepimo į kasacinį skundą surašymą. Šios išlaidos yra pagrįstos 2021 m. vasario 19 d. PVM sąskaita faktūra Nr. K611 ir jų apmokėjimą pagrindžiančiu sąskaitos išrašu.
85. Trečiasis asmuo UAB „Tilžės turgus“ kasaciniame teisme patyrė 6667,10 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti už bendrai su atsakovu R. P. pateikto atsiliepimo į kasacinį skundą surašymą. Šios išlaidos yra pagrįstos trečiajam asmeniui UAB „Tilžės turgus“ išrašyta 2021 m. kovo 1 d. PVM sąskaita faktūra NIP Nr. 44157 ir jų apmokėjimą pagrindžiančiu 2021 m. birželio 11 d. operacijos išrašu. Pažymėtina, kad šios bylinėjimosi išlaidos buvo apmokėtos UAB „Tilžės turgus“ naudojantis kreditavimo paslauga. Kadangi byloje nėra pateikta jokių įrodymų, patvirtinančių, kad dalį šių išlaidų būtų padengęs atsakovas R. P., todėl tiesioginiu šias bylinėjimosi išlaidas patyrusiu asmeniu, kuriam atmetus kasacinį skundą jos turėtų būti atlygintos, laikytinas trečiasis asmuo UAB „Tilžės turgus“.
86. Trečiasis asmuo UAB „Gavera“ kasaciniame teisme patyrė 4295,50 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti už atsiliepimo į kasacinį skundą surašymą. Šios išlaidos yra pagrįstos 2021 m. vasario 6 d. PVM sąskaita faktūra Nr. 2102052 ir jų apmokėjimą pagrindžiančiu sąskaitos išrašu.
87. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (toliau – ir Rekomendacijos) (2015 m. kovo 19 d. Nr. įsakymo Nr. 1R-77 redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 1 punkte nustatyta, kad šios rekomendacijos nustato civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalų dydį.
88. Vadovaujantis Rekomendacijomis, maksimalus atlygintinų išlaidų dydis už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą galėtų sudaryti 2473,16 Eur (1454,8 Eur x 1,7) (Rekomendacijų 7 ir 8.14 punktai).
89. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovei UAB „Uno“ iš pareiškėjos priteistina 847 Eur išlaidų advokato teisei pagalbai kasaciniame teisme apmokėti. Kadangi trečiųjų asmenų UAB „Tilžės turgus“ ir UAB „Gavera“ advokato pagalbai apmokėti patirtų išlaidų suma viršija Rekomendacijose nustatytą maksimalų dydį – užpraėjusio ketvirčio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio šalies ūkyje 1,7 koeficiento dydį – 2473,16 Eur, todėl prašoma minėtų asmenų turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo suma sumažinti ir kiekvienai iš pareiškėjos priteistina po 2473,16 Eur turėtų išlaidų atlyginimo.
90. Kasacinis teismas turėjo 10,96 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugpjūčio 24 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimas valstybei priteistinas iš pareiškėjos ([CPK 79 straipsnis](#), 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 5 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Rasa“ (j. a. k. 140032455) atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Uno“ (j. a. k. 163194441) 847 (aštuonis šimtus keturiasdešimt septynis) Eur išlaidų advokato teisei pagalbai kasaciniame teisme atlyginimo.

Priteisti iš pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Rasa“ (j. a. k. 140032455) trečiajam asmeniui uždarajai akcinei bendrovei „Tilžės turgus“ (j. a. k. 300983557) 2473,16 Eur (du tūkstančius keturis šimtus septyniasdešimt tris Eur 16 ct) išlaidų advokato teisei pagalbai kasaciniame teisme atlyginimo.

Priteisti iš pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Rasa“ (j. a. k. 140032455) trečiajam asmeniui uždarajai akcinei bendrovei „Gavera“ (j. a. k. 302579467) 2473,16 Eur (du tūkstančius keturis šimtus septyniasdešimt tris Eur 16 ct) išlaidų advokato teisei pagalbai kasaciniame teisme atlyginimo.

Priteisti iš pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Rasa“ (j. a. k. 140032455) valstybei 10,96 Eur (dešimt Eur 96 ct) su procesinių dokumentų įteikimu susijusių išlaidų atlyginimo. Ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Danguolė Bublienė

Gražina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė